

FESTIVALUL
SZIGET

Evenimentul este acum definiția abuzului de decibeli de calitate, de terapie prin artă, senzații extreme și fericire pentru milioane de vizitatori.

Citiți un reportaj de Manu Babescu ÎN » PAGINILE 2-3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » EDIȚIA DE IAȘI » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

NR. 141 » 18 – 24 august 2007 » Săptăminal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

ROMÂNII
E DEȘTEPȚI

CLIENTUL PERFECT

Radu Pavel Gheo

Ce altceva e consumismul decât goana după clientul fraier, dispus să cumpere zeci de lucruri nefolositoare sau pe care nu le vrea neapărat, dar le ia fiindcă „sînt atît de ieftine...”?

ÎN » PAGINA 3

POVESTEA UNUI EXPERIMENT TEATRAL

„Academia itinerantă Andrei Șerban”

Lecție de cinema la Anonimul

Iulia Blaga

„Un film nu e făcut de o singură persoană”, așa și-a început Ken Loach masterclass-ul, la o zi după ce, în campingul de la Sfințu Gheorghe, i se proiectaseră *Tickets* și scurtmetrajul său din grupajul despre 11 Septembrie, realizat în 2002.

ÎN » PAGINA 4

Cultura black

Marius Babias

De la începuturile ei, contracultura din SUA a fost marcată de elementul care era (și încă este) cel mai mult reprimat de societate: cultura neagră. În societatea supremației albe, negrii fie erau considerați „cei alți”, fie nu erau luați deloc în seamă. Dar a existat și există un fenotip cultural, care se identifică mereu cu cei excluși: *hipsterul*.

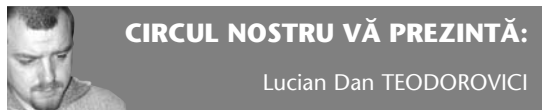
ÎN » PAGINA 5

„Suplimentul de cultură” publică în exclusivitate un dosar special dedicat „Academiei itinerante Andrei Șerban”, proiect inițiat de ECUMEST și de Institutul Cultural Român de la New York. Participă Corina Șuteu, Andrei Șerban, Tatiana Niculescu Bran, actorii

Ionuț Caras, Ramona Dumitrescu, Cristian Grosu și Cătălin Herlo.

Un dosar realizat de Corina Șuteu și Ștefania Ferchedău ÎN » PAGINILE 6-9

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Lucian Dan TEODOROVICI

Republica Fotbolică România

Am mai scris despre o lume autohtonă tot mai anacronică, una care se dezvoltă totuși în paralel cu societatea românească. În timp ce România face eforturi de a-și adapta legile și comportamentul la Europa, cei care au probleme cu legea, cei pentru care modernizarea țării reprezintă o constrângere serioasă se retrag în lumea fotbalului, cumpărând diverse echipe și acționând din această postură la fel ca în urmă cu un deceniu, în văzul public, dar în același timp cumva imuni la consecințele faptelor lor.

Am asistat în repetate rânduri la denunțuri sau autodenunțuri publice ale investitorilor în fotbal. Când se dezbracă de sacoul de politician, de exemplu, și poartă puloverul de patron al Stelei, Gigi Becali își permite, periodic, să mărturisească, ba chiar și rîzînd, că a mai plătit cîte un arbitru, că știe foarte bine cum șeful comisiei centrale de arbitri este milionar în euro datorită matrapazficurilor pe care le face ș.a.m.d. Iar tu, telespectator cu capul împuiat de Europa și de eterna și fascinantă dezvoltare a întregii societăți, aștepti, pe bună dreptate, ca instituțiile statului să se sesizeze, ca autorul declarațiilor să fie chemat de vreo Procuratură, de vreu DNA pentru a fi anchetat. Însă lucrul acesta nu se întimplă niciodată. Oamenii din fotbal pot declara orice, pot aloga cu sacose de bani negri după jucătorii altor echipe, urmați de un cîrd de televiziuni, arbitrii pot face, fără frica vreunui control, averi uriașe din mia de euro pe care o iau pentru un meci, investitorii frustrați pot declara cît vor ei că au fost fu-rații de propriii jucători – nici o instituție a statului nu pare preocupată de aceste lucruri.

Mai nou, lumea fotbalului a început să producă evenimente cu iz mafiot, sub protecția aceleiași indolențe a instituțiilor, fie ele din fotbal sau din afara lui. Un jucător al echipei Jiul Petroșani, club din a doua ligă al cărui patron este Alin Simota, Mihai Lungan, a venit cu jalba în proșap la televiziuni și la poliția locală, susținînd că a fost bătut de bodyguardii patronului, pe motiv că n-a vrut să-și prelungească contractul cu echipa. Dinții spârți, coastele rupte și numeroasele vîntăi de pe corp ar fi fost de ajuns să scandalizeze instituțiile unui stat de drept. Alt jucător al aceleiași echipe, Ovidiu Istinie, mai puțin vorbăreț, acceptă doar să confirme subînțelesului public zvonul că ar fi fost răpit, sechestrat și bătut, întrucît a îndrăznit să reclame faptul că nu și-a primit drepturile financia-

re. Nu spune însă mai mult de-atît, întrucît, afirmă jucătorul, „am familie, vă dați seama...”. Iar după dezvăluirea acestor cazuri, alți jucători, mai mult sau mai puțin sub protecția anonimatului, au început să dea declarații prin care confirmă nebunia din Valea Jiului, unde patronul Alin Simota pare a-și forma o echipă „competitivă” prin propagarea terorii printre jucători.

Presă sportivă a prins subiectul și îl dezvoltă cu asiduitate. La fel cum a făcut-o de multe ori, semnalînd diferite meciuri trucate, semnalînd diferențe uriașe dintre declarațiile privind prețul de vînzare a unui jucător și banii reali intrați la cluburi și de-acolo, innegriți, în buzunare dubioase. Niciodată însă anchetele declanșate n-au dus la vreun rezultat. Încă nici un om din fotbal n-a plătit pentru vreo ilegalitate dezvăluită de presă, chiar dacă aceasta a fost adusă în fața opiniei publice cu dovezi de necontestat. Nu mai vorbesc despre șefii celor două instituții majore care conduc fotbalul românesc, anume F.R.F. și Liga Profesionistă, care s-au remarcat pînă acum doar prin susținerea necondiționată a patronilor, fie ei și borfași pe față, pe principiul conform căruia „aceștia, săracii, investesc pentru a ține în viață fotbalul, chiar dacă au pierderi financiare uriașe”. „Nimeni nu cîștigă din fotbal”, se bate cu pumnul în piept Dumitru Dragomir, șeful Ligii, de aceea trebuie să-i respectăm pe patroni, orice ar face.

Statul român însă nu e condus de Federație sau Ligă. Statul român, umbă vorba, ar avea legi, ar fi un stat care luptă împotriva corupției și a ilegalităților de orice fel. Luptînd însă cu prea multă ardoare pe alte fronturi probabil, cele în care e vorba de termopane sau de tablouri, același stat român îngăduie formarea, în interiorul lui, a unui alt stat, Republica Fotbolică România, în care nu mai există legi, în care banii circula în pungii dintr-un buzunar în altul și în care, iată, fotbalistii sînt bătuti pentru că îndrăznesc să folosească și altceva decît picioarele, îndrăznesc adică să se comporte ca niște oameni normali, și nu doar ca biete instrumente de îmbogățire a unor smecheri. Cu o asemenea perspectivă, în cîrînd republica despre care vorbeam va acorda azil politic tot mai multor infractori ai societății noastre. Iar noi ne vom uita emoționați nu cum luptă pe teren două echipe de fotbal, ci cum luptă între ei niște „magnați” pe un teren financiar lipsit de orice control legal.

S(z)tarea de Insulă

Sziget înseamnă Insulă, extaz plutitor, reinventare individuală și de grup, speranță în pace și generator de energie. Sziget Festival este acum definiția abuzului de decibeli de calitate, de terapie prin artă, senzații extreme și fericire pentru milioane de vizitatori, pe parcursul a șapte zile de vară. 8-15 august 2007, malul Dunării, Budapesta: *love is all!*

Manu Babescu

Welcome islanders!

Întorc spatele Insulei Obudai, intru în alt plan, arunc prima vorbă în vînt. Filmul mi se dizolvă după cinci zile de pluitre, redefinire, experimentare de ego-varianțe și dragoste de umanitate. Zimbesc timp. Dispare, ca poza căreia îi dai *delete* din albumul online. De azi redevin ceea ce sînt de fapt, poate cu un plus de toleranță în circumvoluții și trăiri hipioate în aortă. Și un sfat: nu te bloca, insula este în mintea ta.

Dacă încerci să te detașezi de tot ceea ce te constrînge, vei vedea că lucrurile care îți dau libertatea de a-ți exprima furiile sînt foarte puternice, la fel ca și cele care îți dau „your ticket to a natural high”. Iar pentru că extremele se atrag, tot ce înseamnă defulare poate fi exprimat prin abstractul ăsta superb care se numește artă, poate unica noastră șansă de a supraviețui ca rasă. Cel puțin cu asta am rămas mental, după cîteva zeci de ore de colindat Insula în lung și-n lat, în căutarea senzației care mi se potrivește. Pentru că asta facem cu toții o dată pe an, la Sziget: vedem cît ne-am schimbat, cu ce ne identificăm de fapt, ce vrem de la noi, de la ceilalți, de la starea de bine și încotro o luăm din punctul respectiv. Poate exagerez. Poate că pentru

unii Insula este muzică, VIP-uri live, organizare, mîncare, bere, distracție, noroi pe picioare, o hartă. Oricum, Insula țî-o faci cum vrei pentru că într-un fel este și invenția ta. *Welcome islanders*, pe maghiară.

Sziget-auto-ghid

După 15 ani de existat ca festival, Sziget a devenit ceva de proporții fenomenale (vezi www.sziget.hu). În fiecare an am impresia că, la un moment dat, insula nu va mai suporta atita încărcătură umană și va ceda, înecat în apele Dunării, interzise scâldatului. Pentru că oricît de rea ar fi vremea (cei care am stat cu cortul cunoaștem bine senzația de umed constant), lumea vine în roiiuri, valuri, torente, ca într-un pelerinaj. Sziget este expresia conștientizării la comun, avînd libertate nelimitată de exprimare, atita timp cît respecti regulile și pe celălalt. Dar m-am melancolizat și era să uit că Sziget este în primul rînd „a money machine” și că, fără niște bani la tine, supraviețuirea va deveni un *task* important. Cu două mese indiene pe zi. De acolo te descurci, pentru că la un moment dat nu-ți mai trebuie decît să fii prezent,

laolaltă cu cei mai frumoși tineri din lume, care jonglează cu energia pe arena din fața scenei principale, pe dealurile scenei și prin bălțile care se fac după ploile torențiale din timpul unora dintre cele mai faine concerte la care am fost vreodată. Pentru că aici chiar nu poți să vii numai pentru vestitele trupe care cîntă live, ci și pentru zecile de terase, party arena-uri, workshop-uri, piese de teatru și dans, tot felul de lucruri *hand-made*, bungee jumping, tiroliană, oameni, oameni, oameni. *Party meditation*. Ca să nu mai zic de cel mai *chilling* loc de pe planeta Sziget, Ambient Tent, care e în sine o insulă ruptă de tot restul. Fiecare dimineață de atîrnat lenes după o noapte de iureș devine aici un *must* absolut. Pentru că pe podeaua psihedelică stau întinși laolaltă zeci de nații, care nu au de împărțit altceva decît un zîmbet, un fum, sunet ambiental și stare. Aici ești pur și simplu, poate nu la fel de intens în nopțile ploioase, cînd fiecare metru de podea contează și nu te poți tolnăi. Oricum, Ambient Tent rămîne motivul pentru care aș merge la Sziget indiferent de *line-up*, măcar pentru o zi. Cine a fost, știe. La fel cum cunoaște bine senzația matinală de a sta la coadă la dușuri, la zecile de toalete, spălătorii, care oricît ar fi, par a nu fi niciodată suficiente pentru gloata în plină mișcare și plină dinți cu noroi. Iar apogeele este prima jumătate de oră de după concertele de la *main stage*, cînd fiecare ar sări peste celălalt pentru a prinde o cușcă verde, dar nu o face, punîndu-se frumos la coadă. Pentru că orice s-ar zice, starea de bine generată de artă te face mai de treabă. De aceea, respecti regulile de bun-simț, care lasă loc de distracție pentru fiecare. Și asta simți mai ales în timpul concertelor, cînd oricît de rupti ar fi unii, nu te simți în nesiguranță sau agresat.

Esperanza insulară

Pentru că atracția principală la Sziget o reprezintă concertele trupelor mari, trebuie să recunoșc că anul ăsta am avut ce vedea, trăi, asculta, cu tot creierul activat.

Și totul a început clandestin, dar în mega forță, cu Manu Chao, pe care îl ascultăm de ani de zile, sărim ca nebunii pe *Mala Vida* și ne melancolizăm la maximum pe *Dia Luna... Dia Pena*. Cu Manu Chao empatizez de mult, la fel ca puzderia de francezi, bretoni, spanioli, mexicani, peruani, germani, africani-tribuniți de prestația spaniolului născut la Paris. A fost atât de intens totul, încât nimeni nu-și mai amintea la final, nici măcar britanii care și-au fluturat steagul non-stop, că avuseseră loc două pene de curent, chiar în momentele forte.

După concertul lui Manu, care a fost „sorry to dedicate this song to the biggest criminal on the planet, George Bush”, nu a fost însă timp de meditație, pentru că la Wan2 Stage începea concertul Yonderboi and the Oblivion, care după prestația de la București m-au răcolat total la gloata de admiratori. Și asta era doar începutul, pentru că urma o noapte lungă, care acum, ce-i drept, mi se invalmășește în cap. Asta și din cauză că dusul la culcare s-a întâmplat la ora șase, și nu în cort, pentru că uitaserăm bețele acasă, ci la Ambient Perfect, după o noapte de rupt tendoane pe breakbeat și drum'n'bass la Mokka Cuka, terasa de Underground Base și la Meduza, un club în aer liber, cu vizualizări proiectate pe pereți și muzică electronică ce nu se termină niciodată. Pericolul e că o poți ține așa zile în sir, iar când te întorci acasă, ești numai bun de dus la reanimare. De aceea, la un moment dat

te forțezi să mergi, cu minte sau fără, la culcare, în timp ce la corturile vecine filmele continuă. Iar asta a fost numai prima zi. Și a fost zi, și a fost noapte, dar nu mai știi, pentru că ritmurile se sparg la fel ca barierele dintre tine și ei, dintre toți și toate, pînă cînd liniștea se transformă

în afro-reggae și ska. A urmat brain damage-ul total, cu concertul Chemical Brothers care m-a făcut să înțeleg că nu există limite în senzații. *World, the time has come to push the button!*, imagini de film puternic, lasere, jocuri orbitoare de lumini, pentru că mîntea să-ți zburde total timp de o oră și ceva. Pentru că nu au spus un cuvînt, au spus totul: *love is all*, pe toate ecranele. Tot ce s-a întâmplat după aceea a fost senzațional, chiar și chefel francezilor care se rupeau ad hoc pe reggae français la o terasă *no name*.

INSULA E ÎN MINTEA TA

Așa e pe insulă. Îți iei programul și fugi de la o scenă la alta, sau alegi un relax total la orice alt cort, terasă sau workshop. Pentru că oricît m-aș fi străduit, n-aș fi ajuns să prind tot ce era de prins. Așa că m-am mai fericit la concertul Fanfarei Ciocirlia (senzațional!), puțin la Madness (nu tocmai), Nine Inch Nails (impresionant de energetici în concert, dar din alt film), Alpha Blondy (nu cum ne-am așteptat cîtiva), Hooverphonic (muuuult mai în formă decît la B'estival) și niște session-uri *special request* cum a fost prestația DJ-ului ungar, Palotai. Evident, mai erau de bifat o gramadă: toate evenimentele de la scena de teatru și dans, concertele de la Roma Tent, majoritatea concertelor de la World Music Stage etc., etc., etc. Dar atunci cînd să mai stai doar pentru a simți vibrația insulei? Pentru că despre asta era vorba. Și repede, ca să băgăm și concluzia: Proxima Estacion, Esperanza. Ne vedem acolo.

SUPLIMENTUL LUI JUP

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Radu Pavel GHEO

Clientul perfect

Într-o zi l-am auzit pe un amic, exasperat de felul în care era tratat într-un magazin oarecare, exclamînd cu năduf „Clientul perfect e clientul fraier!”. După o clipă de gîndire, am ajuns să-i dau dreptate.

De fapt, ce altceva e consumismul decît goana după clientul fraier, dispus să cumpere zeci de lucruri nefolositoare sau pe care nu le vrea neapărat, dar le ia fiindcă „sînt atît de ieftine...”? Cum să judeci altfel modul în care oamenii se lasă convinși să cumpere un lucru pe care nu-l căutau în locul celui pe care nu-l găsesc nicidecum? Am văzut astfel de scene. Cauți niște sandale albe, numărul 38 și ți se spune că „Nu se mai găsesc, ne pare rău, tocmai am vîndut ultima pereche”. Așa că, dacă ești într-adevăr clientul perfect (în cazul de față clienta perfectă), pleci cu o pereche de sandale roșii („Vă vin minunat!”), numărul 39 („Cuprind mult mai bine talpa și oricum numerele astea nu-s chiar exacte...”) sau numărul 37 („Se lasă întotdeauna la purtat și-i mai bine să le luați mai mici”), iar la sfîrșit mulțumești frumos.

Marea artă este însă să-i convingi pe clienți că vinzi ieftin, eventual în pierdere, iar pentru asta ai nevoie de cumpărătorii adecvați.

Din punctul ăsta de vedere, în România stăm foarte bine. Avem aproape cele mai mici salarii din Uniunea Europeană, dar la produse și la serviciile prețurile sînt adesea mai mari. De exemplu, un oarecare producător de alimente autohton are cheltuieli mai mici ca în restul UE, plătește salarii mai mici (chiar mult mai mici), dar vinde mai scump. Cică piața reglează ea prețul. Da' uite că nu-l reglează! Poate tocmai fiindcă românul e clientul perfect.

Îmi amintesc că la un moment dat, înainte de intrarea României în UE, l-am văzut la televizor pe un lider de asociație a producătorilor de carne de porc, care avertiza statul român să nu elimine taxele protecționiste, căci altfel țara noastră va fi invadată de carnea de porc ieftină din Ungaria. Și de ce să nu fie invadată? Fiindcă atentează la producția autohtonă? Dar, cum spuneam, salariile – inclusiv ale angajaților din carmangerii – sînt mult mai mici ca în Ungaria, producția nu cred că presupune cheltuieli mai mari, așadar ce motiv ar fi ca producătorii români să vîndă mai scump și să fugă de

concurența directă cu producătorii străini? Simplu: fiindcă aici există o clientelă captivă, care plătește mai mult. Fiindcă nu are încotro.

Cînd avem secetă, producătorii din panificație anunță că, din lipsă de grîu, trebuie să mărească prețul pîinii. Cînd am avut supraproducția la grîu, aceiași producători au anunțat că, din cauza prețului scăzut la grîu, producătorii nu vor să vîndă, așa că ei n-au materie primă și trebuie să mărească prețul pîinii. Anul acesta am avut secetă. Deci se va mări prețul pîinii. La anul s-ar putea să avem o ploaie de meteoriți, așa că prețul pîinii se va mări din nou.

Recent am fost vizitați de o rudă, stabilită de mai bine de zece ani în Canada. La un moment dat a vrut să-și cumpere un microfon și o cameră video pentru computer, dar a renunțat repede. S-a îngrozit de prețurile imense din magazinele de electronice. „Mult mai mult decît în Canada!”, a exclamat el. „La asemenea prețuri, cine Dumnezeu cumpără?” Cum cine? Clienții perfecți. Cei care cumpără mașini din Europa la prețuri mai mari decît în Uniunea Europeană, sînt jupuții de bănci prin credite și comisoane inimaginabile în țări nebananiere și plătesc energia electrică la tarife care ar speria Suedia.

Bine, cunosc și cîtiva români care încearcă să se abată de la conduita asta. Am cîtiva prieteni care locuiesc destul de aproape de granița cu Ungaria și își fac permanent cumpărăturile în supermarketurile de dincolo de graniță. Ei spun că așa ies mai ieftin. Nici nu știu ei ce pierd. Sau poate că de-acum nu mai sînt ei cei care pierd...

» Ce altceva e consumismul decît goana după clientul fraier, dispus să cumpere zeci de lucruri nefolositoare sau pe care nu le vrea neapărat, dar le ia fiindcă „sînt atît de ieftine...”? Cum să judeci altfel modul în care oamenii se lasă convinși să cumpere un lucru pe care nu-l căutau în locul celui pe care nu-l găsesc nicidecum?

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Un individ soft printre români hard

Poveștile despre oameni bogați sînt presărate întotdeauna cu mirosuri de alcool. Nu poate spune nimeni cu precizie dacă intrigile „compromițătoare” despre avuți sînt atît de relevante pentru viața lor sau sînt aduse în story de documentariști la fel de invidioși pe succesul semenilor lor ca telespectatorii. Cert este că aproape nici o biografie în imagine și sunet a unui SOV internațional nu duce lipsă de asemenea momente. Una dintre puținele producții de gen, care contrazice trend-ul enunțat mai sus, a fost difuzată de Antena 3 într-o zi de sîmbătă.

Istoria lui Bill Gates poate fascina orice individ de pe planeta asta – inclusiv pe Traian Băsescu, lăsat mască, dacă vă mai aduceți aminte, de prezența și prestația celui declarat, pînă de curînd, cel mai bogat om al planetei. Omul care îi uimea pe măturații somnorosi din fața sediului Microsoft din Capitală, pentru că venise la întîlnire cînd de-abia se crăpa de ziuă, nu pare a fi nici pe departe tocilarul canonic pe care ni-l imaginăm. Asta, în ciuda faptului că și-a furat singur tineretea, dormind cîte trei ceasuri pe noapte pentru a lucra. Și în pofida calităților sale de bun matematician. Și contrar imaginii sale de uscățiv cu ochelari, care, conform standardelor colective internaționale, dă moaca perfectă a prototipului de „nurd”. Ce-l deosebește pe Bill Gates de locul străim al tocilarului e faptul că, după cum se precizează și-n documentar, a știut foarte bine că va face sacrificii pentru a obține, mai tîrziu, bani și pentru a conduce lumea într-un anumit domeniu. Provenit dintr-o familie extrem de rigidă în exprimare, din Seattle, fondatorul celei mai mari companii software din lume și-a „scandalizat” părinții cînd a hotărît să abandoneze Harvard-ul, chiar în ultimul an de facultate. Această decizie le-a marcat istoria atît

lui, cît și partenerului său aproape la fel de celebru în lumea IT, Steve Jobs. În definitiv, hotărîrea sa rebelă, de a rupe contractul de studii cu una dintre cele mai tari instituții academice din lume, ne-a deturnat și nouă existența; nouă, celor care fie admirăm munca Microsoft, fie că o detestăm, dar nu o putem ignora nici cînd ni se strică PC-ul, nici cînd spunem bancuri cu Gates, nici cînd ne aducem aminte de frumusețea și „inteligența” superioare ale unui calculator Macintosh.

Dacă ați văzut documentarul despre care vorbesc, ați fi observat că nici unul dintre angajații săi sau, mai relevant!, dintre foștii colaboratori, nu spune nimic urît despre Bill Gates. Adeptii teoriei conspirației și cei care caută micronul de negreață și-ntr-un fir de păr vor spune că Microsoft le-a închis gura cu clauze de confidențialitate care îi vor urmări tot restul vieții. Este greu de crezut însă că nu se va fi trezit nici un fost partener sau subordonat să zică lucruri compromițătoare despre omul cu care a lucrat.

Nu, William Gates III nu este nici pe departe un sfînt. Va plana întotdeauna asupra sa perioada tulbură în care firma Apple a făcut prostia de a-i da acces la baza sa de date, și, drept urmare, se spune, mister Bill nu a avut vreo ezitare și a „împrumutat” patentul pentru Microsoft Windows. Dar nici un businessman nu a avut afaceri de succes fără să fi negociat momente la limita moralității. De ce am vrut să povestesc aici despre acest individ? Nu sînt angajat Microsoft, însă am simțit nevoia unui mic derapaj după ce, o vară întregă, am fost urmărit de imaginea patronilor români. În fond, e de preferat un om care face jocuri pe PC în care e distrus mediul înconjurător, decît unii care se ocupă în spațiul real de treburile astea.

Ken Loach – lecție de cinema, nu de politică, la Anonimul

„Un film nu e făcut de o singură persoană”, așa și-a început Ken Loach masterclass-ul, la o zi după ce, în campingul de la Sfîntu Gheorghe, i se proiectaseră *Tickets* și scurtmetrajul său din grupajul de 11 realizate în 2002 despre 11 Septembrie. Fusese o seară destul de dură, cineastul fiind încolțit de întrebări și reacții, unele de-a dreptul ostile, referitoare la opțiunile sale politice de stînga. Dar nu vreau să mă refer la asta acum, ci la prelegerea foarte aplicată și profesionistă despre cum face el film.

Iulia Blaga

Pentru Ken Loach, cel mai important e scenariul, iar colaborarea dintre regizor și scenarist e și ea foarte importantă. „Ca cineast trebuie să te întrebă nu cum, ci de ce? De ce faci un anumit film? S-ar putea ca răspunsul să se modifice pe parcursul producției.” Printre lucrurile esențiale se numără și relațiile dintre personaje. „Cînd eram mai tînr, mi dădeam seama că nu reușeam să exprim ce vroiam și atunci inventam un personaj nou. Însă nu suna bine. Totul trebuie să fie implicit într-un scenariu. Uneori nu e nevoie să spui povestea în ordine cronologică, poți începe și cu sfîrșitul, dar miezul e lupta de a găsi o poveste care, atunci cînd te uita la ea retrospectiv, să pară inevitabilă, iar cînd o spui să fie mereu surprinzătoare.” Ken Loach le-a mărturisit relativ puștinilor spectatori care s-au mai putut

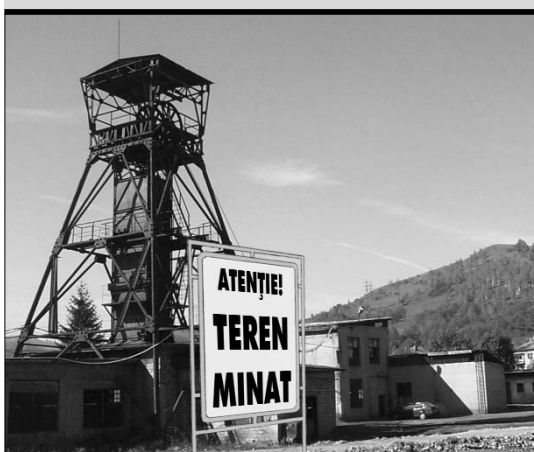
trezi de dimineață că a învățat devreme cum e cu replicile naturaliste și cum sînt ele asimilate și spuse de către actori. Asta s-a întîmplat la un serial polișt din anii '60, la care scenariștii scriau replici de genul: „jumătate de propoziție... «da, dar»... «vreau să zic că»...”. „Cînd au venit actorii să spună aceste replici, le-a fost foarte greu pentru că trebuiau să umple în mîntea lor cu ceva spațiile goale. Dacă nu erau atenți, spuneau și restul propoziției care nu era în scenariu. Mi-a fost foarte clar de-atunci că actorii trebuie să aibă ideea în cap și pe urmă să treacă la duelul verbal cu ceilalți”, a afirmat Loach.

Interpretarea actorilor e prioritară

Tot devreme, a înțeles și că lectura capcoadă a scenariului la începutul lucrului la un film nu e o idee bună. (Și de aceea nu e de acord să-i dai actorului tot scenariul de la început.) Cea mai bună interpretare o poți obține din prima zi, de la lectură, atunci actorii sînt cel mai firești. Apoi, pe parcurs, ei încep să se gîndească mai mult la cum să se miște, își pierd naturalețea. De aceea Loach con-

sideră că printre păcatele cinematografului actual se numără și acela că actorii sînt aleși încă de la bun început fără să se pună problema dacă publicul poate avea încredere în actorul care interpretează respectivul personaj. Regizorul spune că s-a străduit mereu să distribuie actorii în roluri cît mai apropiate personajului. Se fereste de *contre-emploi*, asta îi face și pe actorii mult mai naturali. Pentru Ken Loach, interpretarea actorilor e prioritară, de aceea trebuie să ai grijă de ei și să le dai suficient spațiu ca să se poată desfășura. „Dacă-i pui actorului un reflector în ochi și camera la un metru de el, și mai ai și 20 de membri ai echipei care stau în cerc, nu e prea încurajator pentru el. Dar dacă folosești lumina naturală, faci în așa fel încît să nu fie multă lume și mai întorci și capul cînd și cînd, atunci actorul se va simți mai puternic, va fi mult mai credibil și va transmite starea lui întregii echipe. Aceste lucruri sînt capitale, și aici e diferența dintre a juca într-un film și a juca într-o piesă de teatru.” Loach se ferește totuși de cuvîntul „adevăr”. „E un cuvînt prea mare, dar în cinema trebuie să faci astfel ca fiecare moment să fie cît se poate de adevărat.”

SALUTĂRI DE LA PETRILA DE ION BARBU

FESTIVALUL ÎN FLASH-URI

Ce s-a mai întîmplat la Anonimul, după două zile, urmează foarte pe scurt, în flash-uri: Cristi Mungiu s-a uitat la meci în timpul Q&A-ului lui Ken Loach, pe urmă s-a bălăcit în piscină cu echipa lui de la 4 luni, 3 săptămîni și 2 zile (n-a fost deloc curios să-l cunoască pe Loach); Alex Mavrodineanu, care are film în competiția scurtmetraj, a venit cu avionul său pe nume Rebel și cu instructorul de zbor, celebrul Mami de la Clinceni, pe care i-a campat lîngă plajă (despre cum m-am dat și eu cu avionul data viitoare); trocariul, care aduce oamenii de pe plajă în sat, a fost mai tîcșit decît un tramvai la 8 dimineața în București. Și ar mai fi, altă dată.

PUBLICITATE

Cultura black

De la începuturile ei, contracultura din SUA a fost marcată de elementul care era (și încă este) cel mai mult reprimat de societate: cultura neagră. În societatea supremației albe, negrii fie erau considerați „cei alți”, fie nu erau luați deloc în seamă, adică erau tratați ca și cum ar fi invizibili. Dar a existat și există un fenotip cultural, care se identifică mereu cu cei excluși: *hipsterul*.

Marius Babias

Norman Mailer descrie hipsterul tipic ca fiind o persoană care încearcă să imite negrii, acționând ca un „negrotei alb”. Mailer crede că dorința de a fi *hip* provine dintr-un sentiment de vinovăție, aflat în relație cu inegalitățile sociale din SUA: „Prototipurile așa de prețioase pentru alb, precum mama și căminul, profesia și familia, care îi oferă siguranță, nu sînt imaginabile pentru milioane de negri, nici măcar în cele mai temerare fantezii; pur și simplu nu există”.

Definiția lui Mailer face trimitere la rasismul instituționalizat din societatea americană. Pentru negri, contracultura semnifică o extindere specifică a marginalizării lor apriorice; pentru albi în schimb, este un experiment – „a te transforma în celălalt” –, care poate fi întrerupt oricînd, fără consecințe pe plan social. Malcolm X, carismaticul lider al *Nation of Islam*, a relatat într-unul din discursurile sale următoarea anecdotă, ce clarifică diferența fundamentală dintre negri și albi: „Unul dintre prietenii mei, cu pielea foarte închisă la culoare, și-a înfășurat un turban în jurul capului și s-a dus într-un restaurant din Atlanta, înainte ca cei de acolo să afirme că au renunțat la segregarea rasială. S-a dus într-un restaurant pentru albi, s-a așezat la masă, a fost servit, iar el a spus: «Ce s-ar întîmpla dacă un negrotei ar intra aici?». Stătea acolo, negru ca noaptea, dar pentru că avea un turban în jurul capului, chelnerii s-au uitat la el și i-a spus: «Păi, nici un negrotei n-ar îndrăzni să intre aici!».

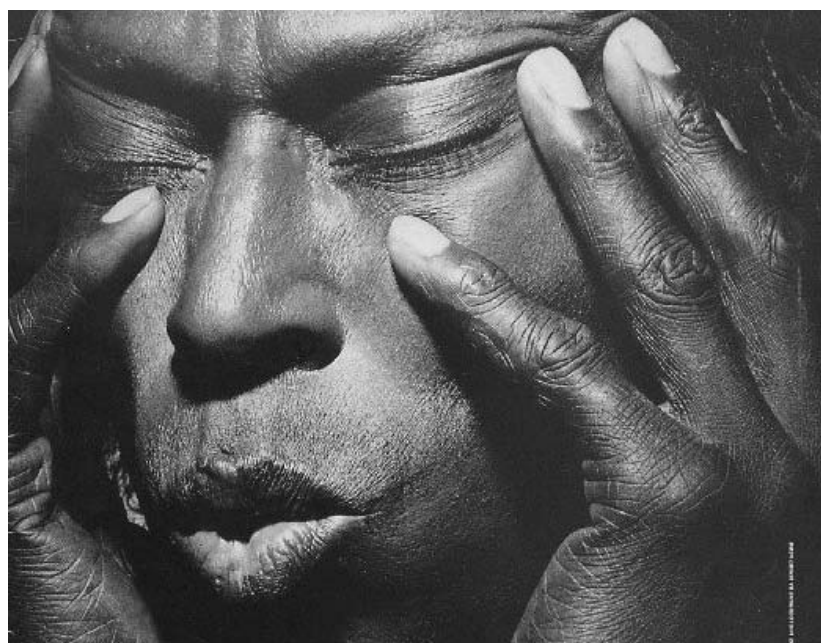
Existențialism, jazz, cultură pop

Fără jazz, muzica clasică afro-americană, generația *beat* nu ar putea fi concepută. Jazziști precum Charles Mingus, Miles Davis, Ornette Coleman, Chet Baker, Jerry Mulligan, Lester Young, Archie Shepp, Paul Bley și Cecil Taylor nu erau beaticii tipici, însă au dat sound-ul mișcării *beat*. Printre antemergătorii intelectuali se numără Jean-Paul Sartre, Wilhelm Reich și D.H. Lawrence. Cei mai mulți membri ai generației *beat* erau scriitori, precum Allen Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti, Jack Kerouac, Neal Cassady, William Burroughs, LeRoi Jones (care și-a schimbat mai tîrziu numele în Amiri Baraka), Gary Snyder, Gregory Corso, Hubert Selby, Jr. și John Rechy. Cercului mai larg al mișcării îi aparțin și regizorii de film Robert Frank, Kenneth Anger, Bruce Connor, Jack Smith, Ken Jacobs, Shirley Clarke și frații Kuchar, artistul Larry Rivers și comicul Lenny Bruce. Centrele *beat*, care vor fi mai tîrziu și centrele *hippie*, erau New York și San Francisco.

Mailer descrie scena *hipster* ca fiind un *ménage trois*, un punct de întîlnire între boem, negru și tînărul criminal. Cuvîntul de ordine al anilor '60 era, desigur, rock'n'roll. Spiritul furios al timpului provenea din șoldurile săltărețe ale lui Elvis. Elvis era un erou pentru marea majoritate a copiilor, dar succesul său se baza mai întîi de toate pe combinarea muzicii *rhythm & blues* (tipică pentru negri) cu muzica country (tipică pentru albi). Cu alte cuvinte: era un erou pentru că le furase negrilor muzica și o implementase în sound-ul *mainstream* al albilor. Ceea ce deosebea discurile sale de celelalte versiuni cover ale muzicii negrilor, versiuni salubritate și igienizate, era faptul că Elvis acționa autentic și convingător, dat fiind că la el muzica își păstra tensiunea sexuală. Că în acest context *rhythm & blues*-ul negrilor avea corespondențe cu conotațiile rasiste ale clișeului „negrul=animal sexual” este o poveste tristă a istoriei muzicii, care ar merita să fie cercetată îndeaproape.

În anii '50 – în epoca existențialismului, a jazzului și a mișcării *beat* – a început transformarea rapidă a culturii populare în cultură pop. Potrivit lui George Melly, cultura populară constă din „păreri, gusturile și mijloacele de expresie ale oamenilor obișnuiți”. Cultura pop, din contră, ar fi „non-reflexivă, non-didactică, căutînd doar amuzamentul” – amuzamentul tinerilor, s-ar putea adăuga. În timp ce cultura populară nu este auto-conștientă, popul ar fi rezultatul unei „căutări avînd drept scop precizie obiecte, îmbrăcăminte, muzică, eroi și atitudini”, care exprimă o formă de protest. Pentru Melly, acest protest era mai mult parazită decît creativ, motivat în principal de invidie. Totuși, la începutul anilor '60, a fi tînăr era considerat o stare de grație; tineretea însemna frumusețe și adevărul resemnificat.

O mare parte din cultura tinerilor se orientează spre o imagine strălucitoare și fascinantă a morții. Cultul morții a dat populului impactul său cel mai radical, de la „martirul” James Dean, pînă la nihilismul punkului și satanismul din heavy metal. Dat fiind că moartea pare așa de îndepărtată în viața adolescenților albi, ea a apărut în cultura acestora mai degrabă ca o metaforă poetică decît ca un fapt biologic. Moartea însă facilă o legătură simbolică cu viața negrilor, pentru care lupta permanentă pentru supraviețuire reprezenta o amenințare atotprezentă. Pe baza în special a existențialismului sartrian, ca și pe baza esteticii simbolizilor și a suprarealiștilor, cultura *hipster* a construit o relație între amoralitate și trăirea tuturor dorințelor, dorurilor și temerilor. Prin intermediul acestei înclinații spre individualism – citocodată și spre mistic –, decizia personală a

Fără jazz, generația *beat* nu ar putea fi concepută. Jazziști precum Miles Davis nu erau beaticii tipici, însă au dat sound-ul mișcării *beat*

devenit adeseori moment important în chestiuni etice. Astfel încît consumul de droguri, spre exemplu, a fost declarat ca fiind o problemă exclusiv personală, fără să se țină cont de urmările sociale. Chiar și acțiunile teroriste din anii '60 și '70, atît din SUA (*Weather Underground*), cit și din Europa (*RAF, Revolutionäre Zellen, Brigate Rosse*), veneau adeseori mai mult dintr-o orgolioasă rebeliune oedipală decît dintr-o luptă de durată, depășind generațiile și purtată din convingere (precum Organizația pentru Eliberarea Palestinei sau IRA).

Black & Proud

Cultura *black* s-a emancipat abia în anii '70. Hip-hopul, cultura tinerilor dominantă la nivel mondial în prezent și echivalată adeseori în chip sinonimic cu rapul, denumește dimpotrivă un complex cultural mult mai cuprinzător, care include breakdance-ul, graffiti-ul și un întreg stil de viață. Rădăcinile hip-hopului se situează la începutul anilor '70, cînd copiii din ghetourile americane dezvoltau forme proprii de exprimare și Grandmaster Flash organiza primele bloc-party-uri. Amputați social, ei purtau războaie-substitut împotriva lor înșiși: droguri, criminalitate, lupte între gaști. Rapul, mai întîi o formă alternativă de party, la mare distanță de *mainstream*, și-a explicat în anii '80 potențialul social, pînă la stadiul de schimbare a nivelului societății. Gaștile își purtau acum rivalitățile în *verbal contests* și *dj-battles* și răstălmăceau disprețuita existență de negrotei în auto-conștientul „Black & Proud”. Cultura hip-hop s-a dezvoltat ca o mișcare culturală, pe urmele mișcării negrilor pentru drepturile omului, ale Panterelor Negre și Națiunii Zulu. În anii '90, hip-hopul a devenit atît de popular încît cultura ghetoului de odinioară a ajuns să atingă și comunități albe din toată lumea, care au recunoscut în ea un potențial de rezistență de tip *overground*.

larăși se repetă povestea, precum pe vremea lui Elvis: muzică neagră pentru urechi albe. De data aceasta cu o mare diferență în ceea ce privește credibilitatea: cu puține excepții, precum Beastie

Boys sau Eminem, muzicienii negri sînt cu precădere cei care domină hip-hopul și, astfel, propria cultură.

Traducere de Cristian Cercel

PUBLICITATE

eta-2u

Paco de Lucia [Spania]
sămbătă, 15 sept. 2007

Jean Luc Ponty [Franța]
vineri, 14 sept. 2007

Yungchen Lhamo [Tibet]
vineri, 14 sept. 2007

Ternipe [Ungaria]

Pentatones [Germania]

Al Jawala [Germania]

Eldad Tarmu Chamber Jazz Ensemble
feat. Cristina Păduraru [SUA, RO]

Dullemajik [Luxemburg]

teatru, proiectii de film, vernisaje,
workshopuri, ateliere de mestesugărit

14,15,16 sept. 2007

vinisăara muzicului satului banat.lean
www.plai.ro

24-FUN
Suplimentul de CULTURĂ

plai

Povestea unui experiment teatral – „Academia itinerantă Andrei Șerban“

„Academia itinerantă Andrei Șerban” este un proiect inițiat de ECUMEST și de Institutul Cultural Român de la New York, și susținut financiar de Administrația Fondului Cultural Național, Institutul Cultural Român, Institutul Cultural Român de la New York, ECUMEST. Proiectul a început printr-un atelier de creație, la Plopi, lângă Cluj, cu participarea următorilor actori: Csilla Albert (Teatrul Maghiar, Cluj), Anca Androne (Teatrul Bulandra, București), Bogdan Zsolt (Teatrul Maghiar, Cluj), Ionuț Caras, Ramona Dumitrescu, Cristian Grosu, Cătălin Herlo (Teatrul Național Lucian Blaga, Cluj), Silviu Iorga (absolvent actorie, Cluj), Cristina Holtzli (Teatrul Național Tîrgu-Mureș), Irina Ioniță (Teatrul Luni de la

Green Hours, București), Ada Milea (artist, București), Mara Opiș (Teatrul Tony Bulandra,

Tîrgoviște), Elena Popa (Teatrul Toma Caragiu, Ploiești), Tokai Andrea (Teatrul Național/Teatrul Maghiar, Timișoara), Florentina Țilea (Teatrul Radu Stanca, Sibiu).

Textul ales de către Andrei Șerban pentru dezvoltarea, în acest an, a „Academiei itinerante” este *Sposedanie la Tanacu* de Tatiana Niculescu Bran (Humanitas, 2006). Scriitoarea s-a aflat, împreună cu regizorul și actrii, la Plopi, realizînd dramatizarea propriului text de roman în perioada de pregătire și pe durata efectivă a atelierului.

Locația de la Plopi, aparținînd Fundației Ars Pedagogica din Cluj, este o rezidență de creație la 40 km de Cluj, pe valea Ierii, al cărei potențial de găzduire, mediu ambiant și condiții de izolare au permis un climat de lucru ideal pentru această fază a proiectului.

Actorii vor continua lucrul la text, împreună cu regizorul, în septembrie, la teatrul La Mama din

New York, rezidență susținută și organizată de ICRNY. Perioadele de lucru de la Plopi și de la New York vor face obiectul unui documentar de televiziune realizat de jurnalistul Mirel Bran.

„Suplimentul de cultură” publică în exclusivitate un dosar special dedicat „Academiei itinerante Andrei Șerban”. Participă Corina Șuteu, Andrei Șerban, Tatiana Niculescu Bran, actorii Ionuț Caras, Ramona Dumitrescu, Cristian Grosu și Cătălin Herlo.

ECUMEST

La Plopi

Corina Șuteu

Sîntem, fiecare dintre noi, destinați să ne urmăm sau nu vocea inimii în meseria pe care o facem. Cercetătorii francezi numesc asta „trouver son métier intime”. Meseriile, așa cum sînt ele tehnic denumite, păstrează însă prea puțin din sensul vocațiilor care le animă, adică nu vorbesc despre pasiune, despre dedicație, despre energia vitală care ne ghidează și ne inspiră atunci cînd ne punem în practică visele.

Pentru mine, ocupația ideală este de a mă afla în umbra artiștilor. Adică acolo unde e lumina întotdeauna. Bucuria de a-i aduce și pe ceilalți în lăuntru acestui spațiu e dovada că o asemenea meserie poate exista și că e necesară, cu atît mai necesară cu cît domeniul artelor rămîne unul de subtilă împletire între a ști să faci și a avea vocație să faci...

La Plopi a început, în fine, o aventură la care am sperat și în care am investit mult, alături de colaboratoarele mele atît de fidele și de apropiate, Oana Radu și Ștefania Ferchedău: laboratorul de creație Andrei Șerban. Intitulat „Academia itinerantă”, atelierul de la Plopi a coagulat, cu răbdare și fără multă vilvă, starea de grație pe care o construiește întîlnirea fericită între fantezia febrilă a scriitorului (Tatiana Niculescu Bran), generozitatea sensibilă a unor gazde (doamna Mili și Nora), iubirea de-a ucenici a actorilor (o parte deja lucraseră cu Andrei Șerban în *Purificare*, *Don Juan in Soho*, *Rock'n'roll*, *Pescărușul* sau, în prezent, în *Unchiul Vanea*) și iubirea și forța de a dărui a profesorului-artist.

S-a încheiat acolo o etapă. Fondatoare și nerepetabilă. Acestea îi vor urma altele, al căror sens ne va ajuta pe toți să înțelegem încă o dată cît de mult scopul drumului nu este destinația, ci călătoria în sine.

Tatiana Niculescu Bran și Andrei Șerban

În afară să joci un rol, înăuntru să rămîi imparțial

E foarte greu, atît în viață, cît și în teatru, să rămînem imparțiali, de obicei avem opinii despre tot și toate. Tentația de a-i judeca pe ceilalți și a ne găsi pe noi superiori prin comparație e mereu prezentă. Cum am putea să privim cu detașare cînd sîntem prinși în acest lanț continuu de reacții? Cum să învățăm să-i observăm pe alții și pe noi înșine cu un anumit grad de imparțialitate? O soluție e să te retragi temporar din oraș, să evadezi și să urci pe munte.

Andrei Șerban

Un atelier e o ocazie de a ieși din circuit.

De a ieși de pe scena teatrului ca să găsești ceva altfel, proaspăt, sensibil, creator. Să te eliberezi de spiritul turmei, să ieși din instituția care te sterilizează, să te întîlnești față în față cu tine și cu alții care caută același lucru, să te regăsești protejat de vibrația aerului de munte, plin de respect, într-o atmosferă unde inspirația nu e subjugată, iar actorul nu e folosit ca o unealtă oarbă.

La Plopi, lucrînd cu materialul Tanacu am intrat într-un conflict direct cu un set de concepte destul de bine fixate în mintea fiecăruia și această fricțiune a

produs o binecuvîntată stare de „mirare”, căci ne mirăm des și cît se poate de sincer de propriile noastre descoperiri, atît teatrale cît și umane. Ne simțeam atinși, mișcați, deși rațional nu înțelegeam întotdeauna de ce. Important e că nu am încetat să ne punem întrebări.

Întrebările erau stimulentele care au declanșat natural o stare de curiozitate continuă. Deși lucram zilnic de la 7 dimineața la 10 seara, nu simțeam oboseala, căci părea ceva firesc să încerci în fiecare zi să înțelegi cite puțin din misterele care alcătuiesc viața, raportate, în cazul nostru, direct la incidentul de la Tanacu. Deveneam de la o zi la alta personalități creatoare hrănite de matca

inspirată a comunității, cît și de supra magică de prînz plină de mirodenii datătoare de energie bună, servită cu har ceremonios de doamna Mili.

Nu am răspuns la întrebarea „de ce” toate acestea, sau „în ce scop”. Răspunsul e în experiența însăși, care nu poate fi descrisă, ci trăită. Nu a fost ușor, sigur nu am apreciat muntele ca un grup de turiști entuziași de o vacanță la verdeață. Dimpotrivă, să reprezinti în teatru un fapt real ale cărui repercusiuni încă nu sînt clare, nici din punct de vedere juridic, nici al adevărului, e destul de neobișnuit și taxant pentru toți cei care se încumetă, din dorința de a înțelege, să intre în „pielea” personajelor. Dar cei care au rezistat pînă la capăt și-au dat seama de beneficiile lucrului în comunitate. La final am cîntat împreună cîntece minunate, viața a părut mai fluidă și am avut în comun sentimentul că nu am trăit acele clipe degeaba.

Am înțeles temporar ce înseamnă să joci un rol. Lumea e un teatru. Un teatru al relațiilor, în care fiecare simte nevoia să contribuie activ. Și dacă legătura rămîne inaccesibilă minții conștiente, intuitiv recunoaștem că încercarea are sens. Am revenit la oraș mai încrezători. Ca o continuare, a doua zi am plecat la Spoleto, în Italia, pentru a conduce un workshop internațional cu La Mama Umbria.

PUBLICITATE

Am aruncat *Suplimentul de cultură* în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

radiu iioși

în fiecare vineri,
de la 19.10

Cu George Onofrei
și Anca Baraboi

ACTORII DESPRE PROIECT

Care au fost, din punctul de vedere al dezvoltării profesionale, cele mai importante trei lucruri care s-au întîmplat în cadrul atelierului de la Plopi?

Ionuț Caras: „Am reușit să nu fug dintr-un loc superb timp de 10 zile; să nu mă cert cu oamenii pe care i-am cunoscut și să îi privesc fără ochelari de cal; am reușit să nu mă iubesc prea mult, să nu mă urăsc prea mult și să mă văd într-o oglindă mai clară, mult mai justă decît de obicei; m-am împrietenit cu insectele și m-am jucat cu alți colegi jucăuși; ne-am jucat serios și aspru, în curcubeie și furtuni, ne-am jucat fără să cunoaștem jocul sau regulile, am încercat să ne cunoaștem pe noi și pe alții și să creștem mai mari”.

Ramona Dumitrean: „Mai întâi, instituirea unei, să-i zic așa, conduite ritmice, extrem de eficientă ieșirii din amorteala fizică, psihică și intelectuală a unui actor intrat deja într-un sistem instituționalizat. Acest ritm obligă grupul să-și concentreze și să-și canalizeze energiile într-o singură direcție; să epuizeze și să fructifice timpul la maximum, fără momente de respiro cotidian, banal, ineficient, de alt ordin decît cel stabilit inițial întîlnirii de la Plopi.

Apoi, munca intensă de cercetare care s-a înfăptuit pe parcursul workshop-ului (vizionarea de reportaje, documentare, lecturi, exerciții, dramatizări, discuții, punere în situații, spațializare, interpretare etc.), indispensabilă actorului în a găsi coordonate juste pentru înțelegerea personajelor, situațiilor, relațiilor din această carte-piesă de teatru.

Nu în ultimul rînd, întîlnirea cu alți oameni din «breaslă» – structuri unice, personalități distincte, școli/formări diferite – aceleași idealuri, aceeași implicare adevărată și profundă în subiect; tineri actori, oameni de teatru și nu numai, care evită parțial sau total și pe deplin motivat statutul de «vedetă», atît de practicat în autohtonul teatral-artistic, oameni de o conduită artistică ireproșabilă, inteligenți, talentați, parteneri minunați; actori pentru care «succesul» unei echipe e mai important decît cel individual”.

Cristian Grosu: „Dacă ar fi trebuit să denumesc într-un singur cuvînt experiența atelierului de la Plopi, aș spune că a fost una totală. Dar să identific trei aspecte din acest «tot» îmi este greu, pentru că fiecare în parte lucrează pentru sine și depinde de celălalt deopotrivă.

Un prim aspect îl constituie natura experienței propriu-zise. Nu am mai participat la un astfel de atelier pînă acum și acest lucru certifică pur și simplu ideea de dezvoltare profesională. Totodată, întîlnirea cu Andrei Șerban este mereu una fabuloasă, indiferent de conjunctură. Pentru mine, el constituie «întîlnirea», cea despre care se spune că se petrece rar în viață.

Pe de altă parte, prin intensitate, puritate, concentrare, un astfel de atelier implică deopotrivă omul și artistul, efectele experienței răsfrîngîndu-se atît asupra competențelor profesionale, cit și a sinelui. De pildă, la una dintre discuțiile cu Andrei Șerban, acesta îmi spunea că întodeauna trebuie să te perfecționezi, să te lupți cu propriile tale blocaje, să încerci să-ți depășești limita. Sfatul poate părea deja clasicizant... ei bine, nu este. Acum știu că toți care au participat la acest atelier și-au atins limitele, dar nu știu cîți dintre noi le-au depășit. Important este că am trecut de jumătatea drumului.

Cel de-al treilea aspect la care aș dori să mă opresc ține, într-un fel, de domeniul disciplinei. «Postul» la care ne-am adaptat cu toții (restricții alimentare, ore de somn fixe, lucru continuu) făcea parte din exercițiu, la fel ca și tăcerea. Am învățat că zgomotul uman poate astupa infinit de multe strigăte de frustrări, iar tăcerea este mai dificilă decît pare. Am tăcut poate ore de-a rîndul pînă am încetat să-mi mai aud gîndurile”.

Cătălin Herlo: „În primul rînd, a fost munca pe mai multe planuri. Am fost și dramaturgi, și regizori, și scenografi, și actori. O asemenea experiență este necesară, cred eu, pentru fiecare actor și ar trebui repetată din cînd în cînd. Apoi, libertatea de care ne-am bucurat în încercările noastre, libertate cu care în teatru nu te prea întîlnești și pe care domnul Șerban ne-a oferit-o, ba chiar a impus-o, ca demers necesar în procesul de creație. Nu în ultimul rînd, aș mai vrea să menționez, deși poate sună puțin patetic, întîlnirile cu niște oameni speciali, care m-au ajutat să privesc lucrurile și din alte unghiuri, nu doar din cele știute sau învățate de mine în școală ori în teatrul în care sînt angajat”.

» „Am reușit să nu fug dintr-un loc superb timp de 10 zile; să nu mă cert cu oamenii pe care i-am cunoscut și să îi privesc fără ochelari de cal; am reușit să nu mă iubesc prea mult, să nu mă urăsc prea mult și să mă văd într-o oglindă mai clară, mult mai justă decît de obicei...” – Ionuț Caras

Spovedanie la Tanacu

Cînd am scris *Spovedanie la Tanacu* (apărută la Editura Humanitas în octombrie 2006) nu m-am gîndit nici o clipă că această carte ar putea deveni piesă de teatru. Am fost cu atît mai surprinsă și interesată de propunerea lui Andrei Șerban de a lucra împreună pe textul cărții, într-un atelier de creație dramaturgică. Inițial, am crezut că nu trebuie decît să reproduc dialoguri din text așa încît niște actori tineri să le poată folosi în antrenamentul lor profesional. Aveam să constat curînd că invitația lui Andrei Șerban echivala cu inițierea într-o scriitură cu totul nouă pentru mine și într-o experiență profesională și umană aparte.

Tatiana Niculescu Bran

Prima impresie

Plopi este un loc aflat la vreo 40 de kilometri de Cluj, pe valea Ierli. Se ajunge cu greu, pe cărări de munte ascunse. O familie pasionată de antroposofie a construit acolo, cu ani în urmă, o cabană de dormit, o sală de lemn și sticlă din care se privește munții și o casă țărănească unde se face mîncare pe plită. Pare un tîrîm în care pîntrunzi numai silit de vreo întimplare neașteptată ca să te trezești în altă lume. Parcă ai fi Făt-Frumos alergînd după un iepure pînă într-o Vale cu amintiri din altă viață. Impresia de „altă dimensiune” e incurajată de verdele desăvîrșit al locului și amplificată de absența televizorului, a radioului și a semnalului de telefon mobil. Și ca alchimia să fie desăvîrșită, mîncarea gătită de stăpîna casei, cu buruieni și carne de orăzîni crescute la fața locului îți transformă în cîteva zile sîngele și gîndirea într-o materie limpezită de clișeele și obsolescența vieții cotidiene și receptivă la impulsuri metafizice.

M-am dus la Plopi cu inima strînsă, fiindcă știam că întîmplarea din 2005, de

la Tanacu, stîrnise atîtea dezbateri și pasiuni încît puțină lume mai fusese dispusă atunci să-și păstreze luciditatea și bunăvoința de a încerca să înțeleagă înainte de a judeca. Se vorbea despre exorcism, răstîgnire, nebulie. Știam că povestea despre care scrisesem era atît de „tare” încît nu înceta să provoace în oameni reacții adînci și necontrolabile. Eram totuși curioasă. Mă așteptam ca actorii să aibă și ei o părere deja formată despre întîmplare și să le fie greu să renunțe la ea. Presupunam că, așa cum li se mai întîmplase și altora înaintea lor, ziaristi, teologi sau medici, și actorii vor amesteca emoțiile proprii provocate de acest caz cu un fel de jenă intelectuală și cu informațiile reale despre ce se petrecuse de fapt la Tanacu. Mă îndoiam că vor putea să joace în chip convingător un astfel de „mister” contemporan.

Intr-adevăr, în primele ore ale atelierului, printre actori se simțea vibrația neliniștii și a fricii. Faptul că citiseră cu toții cartea mea nu părea să-i ajute prea mult să depășească spaima difuză pe care o lăsase în urmă povestea Irinei Cornici. Cîteva dintre tinerele actrițe, mai sensibile și mai fragile sufletește, începuseră să audă noaptea zgomote stranii și să aibă coșmaruri. Unele dintre ele se

gîndeau să renunțe la experimentul propus de Andrei Șerban și să plece. O fată a și plecat, a treia zi, răvășită de neputința de a continua. Plecarea ei îi punea pe gînduri pe ceilalți actori. Se părea că atelierul era sortit eșecului.

A doua impresie

Conștient de tulburarea pe care o stîrnise subiectul atelierului, Andrei Șerban i-a condus treptat pe actori spre detașare și impersonalitate, invitîndu-i să joace toate rolurile din cîlușele unei piese de teatru: să scrie dialogurile, să le pună în scenă după o regie proprie și să joace personajele. La rîndul meu, am încercat să le povestesc despre personajele reale ale cărții mele, explicîndu-le că era vorba despre niște oameni obișnuți confrunțați cu o situație mult prea grea pentru experiența lor de viață și spirituală, și nu despre întrupări tenebroase de ingeri sau de demoni. Prejudecățile și spaimile legate de subiectul piesei se destrămau pe măsură ce actorii începeau să descopere umanitatea personajelor. Primul semn al apropierei a fost tratamentul comic și parodic pe care l-au aplicat textului meu. Abia atunci am simțit că actorii erau pregătiți să intre în pielea personajelor și într-o poveste cu sens și cu miez.

u – experiment teatral

Am început să scriu piesa de teatru privind improvizațiile actorilor. În fiecare zi, le urmăream repetițiile, jocul și punerea în scenă și aveam impresia, de fiecare dată, că aflui lucruri noi despre personajele mele. Mă apucam de scris. Când am scris cartea a trebuit să respect toate constrîngerile pe care le impunea formula romanului jurnalistic. Acum, scriind teatrul, eliberam personajele de identitatea lor reală și contextuală și mă eliberam și pe mine de rigurile realității nemijlocite a cazului. Aveam, în schimb, a face cu realitatea corporală și cu trăirile actorilor deveniți personaje. Întrind pe tărîmul ficțiunii și al ideilor, am renunțat la numele și detaliile biografice adevărate și am păstrat numai marile întrebări ale întîmplării: ce e Binele, ce e Răul, ce e credința, în ce fel de Dumnezeu credem, cum ne raportăm la vinovăție, de ce intențiile bune se pot sfîrși rău ș.a.m.d. Întîlnirea actorilor cu textul a scos la iveală energii, tensiuni și reacții atât de vii și de subtile, încît mi se părea că replicile se scriu de la sine, iar eu sînt doar instrumentul exprimării lor discursive.

Nu mă gîndisem să scriu un mister medieval, dar experiența scriitoricească de la Plopi a avut și disciplina și forța unei astfel de întreprinderi. Ca în vremurile de glorie ale teatrului, ne adunaserăm

acolo actori, regizor și scriitor ca să construim împreună mai întîi un text, apoi un spectacol, în primul rînd din dorința de a ne cunoaște pe noi înșine. Spre final, aventura noastră comună tenta, în mod cu totul surprinzător, seninătatea. Nu ne așteptaserăm la un astfel de rezultat de la o poveste înspăimîntătoare precum cea de la Tanacu.

A treia impresie

Programul la care-i supune Andrei Șerban pe actori are grații și rigori benedictine: *ora et labora* sînt cuvintele de ordine subînțelese, fără să devină niciodată constrîngerii explicite.

Subiectul cărții mele se potrivea ca o mînușă acestei abordări în care efortul fizic și emoțional al actorilor se întîlnia cu neliniștile și căutările dramaturgice și metafizice ale regizorului. Îmi dădeam seama că actorii erau cu atît mai plăcut contrariați de acest atelier cu cît fuseseră obișnuiți cu modelul regizorului – Dumnezeu care știe tot despre toate și nu permite nici o abatere de la teoriile și rețetele lui scenice. Și pentru care actorul este mai degrabă un executant tehnic decît o călăuză prin suferințele complicate ale personajelor. Munca alături de Andrei Șerban era, în schimb, o creație împreună

deschisă improvizăției, greșelii, geniului și jocului.

Pînă să lucrez cu Andrei Șerban, am refuzat cîteva propuneri de ecranizare a cărții mele, Spovedanie la Tanacu, din teama – cred eu, întemeiată – că rezultatul cinematografic va fi un fel de Exorcistul din Carpați sau „Posedata din Moldova” sau cam așa ceva.

Or eu nu despre asta scrisesem și acest tip de abordare mi se părea cel mai puțin interesantă dintre toate. Mistica dramaturgică a lui Andrei Șerban m-a convins că regizorul căuta altceva și era pregătit să riște de dragul propriei căutări. Voia să urmeze personajele în autenticitatea reacțiilor și, eventual, a delirului lor mistic, fără să le judece și fără să livreze spectatorului o teorie proprie.

Regizorul înțelegea de ce era tulburătoare această poveste: cu toții aveam multe lucruri în comun cu personajele întîmplării, de la nevoia de speranță, la atașamentul față de propriile fantasme și la dorința subrezită de îndoilei de a crede în Dumnezeu. Povestea atelierului evada astfel din conturul unui fapt divers petrecut în România rurală a anului 2005. Aventura abia începea.

ACTORII DESPRE PROIECT

Este o asemenea experiență de laborator teatral indispensabilă unui artist, și dacă da, de ce?

Ionuț Caras: „Nu numai că e indispensabilă, dar e vitală. Trebuie să mai ieșim din cînd în cînd din teatre, să ne scuturăm de praf, să nu mai umblăm în aceiași pantofi, să fim nesiguri, să ne întorcem în școală și să experimentăm. Da. Trebuie să ne păstrăm vii, și viața asta o putem găsi mai ales în vîrfurile unui munte și într-un grup ales și special. Trebuie să ne amintim din cînd în cînd că sîntem mici, așa cum trebuie să nu uităm că sîntem mari, să ne păstrăm echilibrul”.

Ramona Dumitrean: „Da! e indispensabilă. Răspunsul l-am dat în mare măsură în răspunsul la prima întrebare. În cazul meu, această întîlnire a fost pînă la urmă o... indispensabilă gură de aer proaspăt! Zic pînă la urmă, deoarece am pornit oarecum de pe o poziție refractară, neavînd intrutotul plăcerea și interesul subiectului abordat. Acum, cu puțin recul și o detașare obiectivă, cred/simt, sînt sigură că această experiență mi-a deschis alte perspective umane și artistice, m-a făcut să mă surprind altfel în situații teatrale date, mi-a lărgit universul de așteptări, m-a impulsionat/obligat să mă adaptez și să respir la unison aerul «mistic» (și nu e un cuvînt mare și pretențios) al acestei întîlniri. Odată cu abordarea subiectului Tanacu s-a produs și exorcizarea noastră de «zgura» indecentului-teatral și nu numai, cotidian. Și cel mai important lucru e să vrei să și se întîmple asta!

În concluzie, ca actriță, artist în devenire, sînt extrem de fericită că m-am lăsat pe mîna starețului și-a maicilor colegi, c-am fost judecată după legile naturii de la Plopi, că mi-am improvizat costumele și obiectele din recuzita/garderoba doamnei Mili, gazda noastră. Mi-am purtat crucea pînă la... Un Sfirșit”.

Cristian Grosu: „Poate că da. Nu întotdeauna înțelegeam rostul și însemnătatea exercițiilor pe care le primeam. Asta pentru că experiența noastră a fost una în lanț. Noile exerciții le dezvoltau pe cele vechi și le dezvoltau înțelesurile, iar această ambiguitate ne hrănea spiritele. Cînd am plecat de la Plopi, am înțeles că acest atelier nu s-a terminat și nu era pentru o săptămînă de vară. El lucrează în tine, dacă îl întreții, și acționează ca un vaccin – anti-superficialitate, anti-răutate, anti-clîșeu.

Cătălin Herlo: „Da, este necesară! Se spune că orice actor, la un anumit interval de timp, trebuie să lase totul și să se întoarcă la școală. Din păcate, noi nu ne mai putem permite acest lux (poate că nu mai vrem sau nu ne mai interesează), iar în condițiile de azi un laborator teatral este cel mai apropiat de ideea de a lua totul de la zero, de a încerca altceva”.

» „Această întîlnire a fost pînă la urmă o... indispensabilă gură de aer proaspăt! Zic pînă la urmă, deoarece am pornit oarecum de pe o poziție refractară, neavînd intrutotul plăcerea și interesul subiectului abordat. Acum, cu puțin recul și o detașare obiectivă, cred/simt, sînt sigură că această experiență mi-a deschis alte perspective umane și artistice...” – Ramona Dumitrean

Publicitate

Asociația Grup Așa prezintă la Centrul Național al Dansului București

Centrul Național al Dansului

CAMPION PLAYGROUND

8 august - 31 august 2007

Sponsori

24 FUN

Parteneri media

TimeOut București

HotNews.ro

Suplimentul CULTURA

AfterNet.ro

alternativ

PORT.ro

EUROGAMINVEST

romestru

AXE

cinema tv teatru

PALINDROMAN

Serban FOARȚĂ

Roșul ușor e rozul iluzor

(Continuare din numărul trecut)

— Dar, apropo, întrebă Nora, pe jumătate intrigată, pe jumătate-n zeflemea, de ce mi-ai mulțumit, mai adineaori, cu ațita patos, dom profesor, pentru nefericitul de Sisif?

Vasile rămase un minut pe gânduri, de parcă nu-și găsea răspunsul la întrebarea amintită, că să-i replice într-un târziu duduiei Nora:

— Pentru că, prin nefericitul de Sisif, mi-ai deschis calea către Grecia, către această Grecia prea-ferice.

— *Prea-ferice* în ce sens, întrebă Nora.

— În acela al eternului miracol care a fost elenitatea.

— Sînteți elenocentric, îl întrebă, nu fără o urmă de reproș, dar și cu un fel de nostalgie, Carmen.

— De ce n-aș fi, răspuse Elisav. Elenocentrică e și *Iliada*. Ba chiar și viața lui Bezuhov, Pierre Bezuhov, în bună parte din *Război și pace...* Dar, apropo, duduie Carmen, ce-ar fi oare, n faptil ăsta, reproșabil?

— Reproșul, dom profesor, nu va fi fost al meu, ci al acelora care combat, concomitent cu eurocentrismul, acest impuls filioelen.

— Dar filioeleni, stimată Carmen, vor fi fost, printre alții, și Shelley, și Lord Byron, și Hugo; or, după cite-am înțeles din lunga noastră convorbire, numai niște incorecți politic nu s-ar putea numi aceștia.

— Ba da, preluă partida Nora, există tiermondiști, și nu puțini, care i-ar acuza pe acești domni că-l prețuiau pe Shakespeare, William Shakespeare, mai mult decît un cîntec de luptă irokez sau unul inuit, de leagăn. Ce limbă învățați acum, de unul singur, căci știu că aveți vocație și har de poliglot.

— Mă perfecționez în greaca veche, răspuse simplu domnul Elisav.

— Rău faceți, zise Nora, cu un arțag jucat; mai bine v-ați perfecționa în papiamentu.

— Sau în *le petit n gre*, zise Carmen, care, în fond, e tot o franțuzească.

— Ba chiar, în calitatea dumneavoastră de prof de francă, *lingua franca* ar fi, la rîndu-i, o frumoasă performanță.

Pe fața lui Vasile Elisav, se citea o indicibilă stupeoare. Ceea ce o făcu pe Nora să pluseze:

— Borges, ultracivilizatul Borges, dom profesor, a persiflat, fără malitție, pe cît cred, un oarecare idiom tribal. Nu m-ar suprinde, a afirmat argentinianul, ca predării, în școlile noastre, a latinei să-i ia locul cea a graiului *guarani*. E, între altele, o afirmație ce, pasămite, l-a costat Nobelul.

— Eu nu rîvnesc la fabulosul premiu, dragă Nora; și nici nu vād din ce motiv aș face-o. N-am niciun merit literar deosebit, dar' mite unul științific; iar singurul Nobel accesibil mie ar fi, la limită, acela „pentru pace“... La care ar putea, de altfel, să aspire mai toți inșii de o anumă vîrstă din aria (ș)lagărului păcii, ce trebuiau să-ncheie orice jalbă, adică cerere, cu magica formulă „Trăiască lupta pentru pace!“.

— Pornisem de la filioelenism, întrepruse Carmen, cu bun-simț, poliloghia asta fără capăt, și iată-ne la pacifismul roșu...

— Sau verde, zise Nora: la *Green Peace!* Ce urmăreați, în fond, cu grectitatea, stimată dom profesor Elisav?

— O să vedeți, răspuse el, zîmbind, în episodul următor.

(Continuarea în numărul următor)

Mîntuirea lui Feofan

Poezia lui Nichita Danilov poartă o amprentă specială asupra celor care o citesc. E o poezie cu suflet, vorbind deci sufletului. Mărturisește o intimitate. Este, de multe ori, o poezie de atmosferă sau mai bine zis o poezie a atmosferei, aspirînd la imaterialitatea aerului și la imponderabilul unor nebuloase stări de conștiință. Proclamă transparențe, dar și viziuni de o densitate telurică, și adesea face aceasta în limbajul grației. De neuitat rămîne imaginea aceea a lui „Danilov“ impusă în volumele anilor '80, de la *Fintînile*

carteziene pînă la *Deasupra lucrurilor, neantul*, perambulînd printr-un Copou metafizic, citindu-l pe Borges, sau așezat cu capul în mîini, schișînd acțiunea poetului reflexiv peste marginile iertate, care nu rezistă impulsului de a-și deșuruba capul pentru a se uita mai bine la ce-i în el. Un bufon al existenței sublinare, mimînd, prin gesturile sale de un nonsens superior, incoerența vieții înțelese în simpla ei liniaritate și necesitatea stringentă de a investiga „un tainic deasupra și dedesubt“ care îi scapă.

Doris Mironescu

Această stranie și inactuală umanitate a poeziei sale i-a dat un aer inconfundabil în cadrul generației '80, datorită căruia Nichita Danilov este astăzi unul din cele patru-cinci nume ce se rețin dintr-o pleiadă poetică altădată mult mai numeroasă. Poezia daniloviană satisfacea unul dintre comandamentele esențiale ale lirismului, desăcînd, în viziuni de o neclaritate tulburătoare, subînțelesuri care dau de gîndit. Arsenalul imagistic surprinzător de sărac, defimatoru pentru această poezie, era un argument al consistenței unui univers liric autonom, bazat nu pe calcule și probabilități, ci pe cîteva solide incertitudini. Arleciniile de pe cîmpul negru, ingerii vizitatori sau stolurile

de manechine, completeate, în volumele mai noi, cu alte cîteva simboluri explicite în nesfîrșite combinații (vinul și grîul, copilul și fluturile, zarul și peștele), au conturat o identitate lirică extrem de puternică, ce nu se ferește de redundanță.

Apoteoza din baia de aburi

De aceea este surprinzătoare vădită prefacere prin care trece un poet, altfel, mononord și autosuficient, cu toate că nimic nu-l împinge la schimbare. Volumul din 2007, *Centura de castitate*, anunță din titlu o austeritate ce echivalează cu o cale nou descoperită către grație: ascetismul, înfrînarea, anularea fiorului vital. Și totuși, poemul omonim vorbește tocmai de încercarea unui nonagenar, Feofan, pictor de biserică și meșter de lăcate, de a-și deschide lăcătul propriei centuri de castitate pe care o vede în vis, „scrișînd în bătaia/ tuturor gîndurilor“. Aceea e doar un mijloc către un scop care-l transcende. Iar scopul este eliberarea.

Am mai vorbit și cu altă ocazie despre o mișcare ce mi se pare emblematică în opera lui Danilov de la *Mirele orb*: incoace: ironia predominantă și fantastă din primele volume „optzeciste“ ale poetului, rezultată din confruntarea transcendentului cu o realitate fatalmente insuficientă, se efasează și aproape dispare din volumele mai noi de poezie, pentru a se refugia în romanele recente

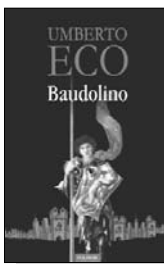
și în variatele scenarii epice pe care autorul le prezintă în chip de eseu publicului cititor, ultima oară în volumul *Capete de rînd* de la Paralela 45. În special volumele *Mașă și Extraterestrul* și *Tâlpi. Șotronul conțin*, prin sumedenia de dialoguri imposibile (o țărăncă discută cu un alien) și de intrupări problematice (increatul apare într-o ladă etc.), niște reluări ale tablourilor funambulești, de un umor negru, localizate în, spre exemplu, *Arlecini la marginea cîmpului*. În schimb, poemele din *Suflete la second-hand* și, iată, cele din *Centura de castitate* se caracterizează printr-o mare sobrietate și ceremonie. Mult mai rară este acum teatralizarea eului, iar parabola bufonă apare cu intermitențe (vezi, de pildă, *Gînduri*). Lucrul e explicabil prin schimbarea mizei acestui volum, altfel alcătuit decît cele precedente.

Cum bine observa într-o cronică Paul Cernat, *Centura de castitate* este povestea unei apoteoze, anume construită astfel de către autor. Secvențele în care e împărțită cartea semnaleză această ordine sacră: „Insomnia“ e urmată de descoperirea „Feței lăuntrice“, ceea ce duce în punctul zenitului, acolo unde locuiește „Lumina“. Poezia rămîne un teren rezervat grației, plutirii sub zodia spiritului. Prozei i se cuvine zona pămînteană, a încercărilor și a exhibițiilor metafizice. Salvarea nu poate fi însă găsită decît în vers.

Într-adevăr, poetul e mai puțin prezent ca „actant“ în acest volum: el este „marmor neutru“, „cu mîinile la spate“, supraveghînd cu detașare realitatea în

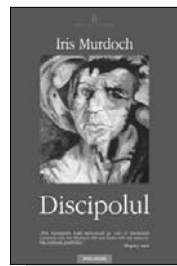
SEMNAL

Umberto Eco, *Baudolino*, traducere din limba italiană și note de Ștefania Mincu, colecția „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 592 de pagini, 42,95 lei

„Eroul acestui fermecător puzzle istoric este numitul Baudolino, mincinos înverdat, poet și aventurier, care cîștigă favorurile împăratului Frederic Barbarossa prin farmecul și istețimea lui. Această poveste, în același timp înșelătoare și onestă, ne pune din nou în fața vechii întrebări care îl obsedează pe Eco și, totodată, pe cititorii săi: atunci cînd un povestitor pretinde că istorisește întâmplări adevărate, cît adevăr este, de fapt, în istorisirea lui?“ (The New Yorker)

„Prin *Baudolino*, Umberto Eco explorează din nou Evul Mediu, în căutarea unor răspunsuri edificatoare ce privesc istoria actuală, acum, la începutul unui nou mileniu. Parcurgînd spații cunoscute între Occident și Orient (ca student la Paris sau combatînt în războaiele și în cruciadele din secolul XII), dar și tinerării utopice (pasteșate după texte apocriphe), neobositul Baudolino este un alter ego al romancierului, scoțitor de fapte miraculoase, care se probează pe sine într-o ipostază similară cu/diferită de aceea ale lui Adso da Melk din *Numele trandafirului*, Jacopo Belbo din *Pendulul lui Foucault* sau Roberto de la Grive din *Insula din ziua de ieri*.“ (Marin Mincu)

Iris Murdoch, *Discipolul*, traducere din limba engleză de Antoaneta Ralian, colecția „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 616 de pagini, 34,95 lei

Acțiunea romanului este plasată în Enniston, un orășel fictiv din apropierea Londrei, renumit pentru baile sale termale și faimosul filosof John Robert Rozanov, care urmează să se întoarcă în curînd acasă. Pîna atunci însă, romanul debutează cu o dramă: George McCaffrey, unul dintre localnici, încearcă să-și omoare soția. Restul familiei McCaffrey, un conglomerat de personaje imprezibile, se încheagă treptat în jurul lui George, comentîndu-i acțiunile.

„Ce scameator irezistibil și incorigibil este Iris Murdoch! Oare ce alt romancier a mai reușit, asemenea ei, să inventeze noi și noi personaje care continuă să ne fascineze chiar și după ce am lăsat cartea din mîini?“ (John Updike)

„Prin formidabila forță intelectuală pe care se întemeiază romanele sale, Iris Murdoch este una dintre cele mai remarcabile scriitoare posbelice.“ (Kingsley Amis)

timpul straniilor sale deformări lirice, „ca dintr-o cameră ascunsă, prin ochelari fumurii“. Danilov nu se mai simte parte a teatrului tragic al existenței în lumea lui „dincoace“. El transformă totul într-o pedagogie a salvării, proiectată acum asupra unui personaj, Feofan, care prin indicația vocației (e pictor de biserici) poate să amintească de îndeletnicirea poetului. De la începutul cărții, Feofan este prins în niște ritualuri de curățire, între care baia de aburi lipovenească sau scaldă în copcă, simultane cu un proces acut de mineralizare și de lignificare: „Unghiile mi-au ruginit/ asemenea frunzelor arțarului/ și oasele mi s-au subțiat/ asemenea pietrelor/ peste care curge rîul Lethe“. El proiectează uneori o privire știutoare asupra existenței, pe care o explică în poeme-parabolă precum *Eliberare sau Feofan. Pe țărnuțul mării*. Cel mai adesea însă purificat de zgura timpului, ajutat și de o sminteală întru Domnul, Feofan înalță imnuri de slavă, rostește liturghii elementelor sau talmăcește pentru ceilalți înțelesuri ascunse, într-un limbaj abstract, ușor impropriu („Omul este o ființă fericită. Mormîntul său este Timpul“, „Dumnezeu privit ca o mulțime vidă“ sau „Înainte de a ne culunda în somn, ni se relevă Conștiința. Marca conștiință universală“). În sfîrșit, ispășind, Feofan moare „scotînd un balon de săpun frumos colorat/ printre buzele crăpate/ de arșița soțiilor“. Povestea sa este, se vede, exemplară la scară cosmică, de vreme ce acest balon de săpun este „aid-oma unui glob pămîntesc/ redus ca dimensiune/ înăuntru totuși se distingeau continentele/ Europa, Asia, Africa/ chiar și o parte din America/ și din veșnic înghețata Antarctica/ Înconjurat de alte sfere/ o întreg zodiac“. Iar o astfel de poveste, încheiată cu o moarte luminată, este înspăimîntătoare prin semnificația ei categorică. Aceasta e calea. Centura de castitate, simbolul transparent al acesteia, l-a mintuit pe Feofan. Oare îl va mintui, tot ea, și pe Nichita?

O poezie a graniței

Și totuși, dincolo de hagiografia acestui sfînt vagabond, Feofan, volumul conține câteva foarte frumoase poeme ale „fiului“, ale celui care încă nu a ajuns la treapta mintuirii de toate cele. Imagini halucinatorii, țînd de buna tradiție expresionistă a amestecării unor culori violente pentru a lovi ochiul naiv și temător de cele sfînte al cititorului. Între acestea sînt *Din tata, Casa, Gînduri, Sîrmă ghimpată, Priveliște, Anghelo*. Aici imaginația intră în delir, un delir sacru, deoarece ajunge să spună lucruri adînci:

„Am văzut gînduri (umed) întinse/ pe sîrmă ghimpată/ unele semănau cu niște zdrențe/ altele aduceau cu niște bucați de carne/ înfășurate în ziare ... Un sentiment ciudat de zădărnice/ plutea în aer, neîncredere/ amestecată cu teamă și bucurie de-a putea fi... / Privindu-le cum se mișcă în bătaia vîntului/ trăiai senzația că te afli/ în fața unei granițe/ ce separă o țară de alta/ sau un sentiment de altul/ oamenii amestecați cu vitele/ trecuseră dintr-o parte în alta/ și îndărăt și în timpul trecerii/ fiecare lepădase în urma sa -/ drept mărturie c-a fost -/ o bucată de carne/ o bucată de os/ sau o bucată de piele/ colcăind de viermi și de tot felul de tatuaje“. O poezie a graniței, de cea mai bună calitate, scrie acum Nichita Danilov, o graniță a existenței, o vamă (un frumos poem despre păsările care își fac cuib în vamă se găsește tot în acest volum!) permeabilă, prin care su-

fletele intră și ies.

Oamenii sînt reducibili la cifre, dar din cifre se pot naște iarăși oameni. Lumile „posibile și imposibile“ izvorăsc „la simpla prezență/ ba chiar și în absența duhului“. În jurul unei bucați de carne învelită în ziar roiesc gîndurile. Iar o frunză de arțar bătută de vînt „e cînd pe trotuarul acesta, cînd pe celălalt/ asemenea și umbrelor sufletelor noastre/ uitate pentru o clipă grijă/ zilei de miine/ trec de pe pămîntul acesta/ pe țărnuțul de dincolo. Și înapoi“.

Centura de castitate jalonează un destin poetic dintre cele mai importante ale ultimelor decenii. Un destin care mai are pînă să-și găsească „mîntuirea“.

Nichita Danilov, *Centura de castitate*, colecția „Poezie“, Cartea Românească, 2007

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

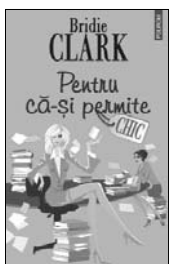
Emil BRUMARU

Balzac necunoscutul

A te încumeta să scrii despre Balzac este, cel puțin, o nebulie deșartă, dacă nu te pîndește, major, și mai și, riscul unui penibil și devastator eșec sau, de ce n-am exagera puțin... moartea, da, chiar dînsa în persoană, fermecătoare și picant-ademenitoare și longilimbombată-n șoldurile șinilor înfircurii maro, poros (bumbelulele are găurele!). Obșnuiți din pruncie să-l confundăm pe Balzac cu *Comedia umană*, facem ochii mari, cepoși, emerveiați, pavilioanele urechilor ni se transformă-n farfurii adînci de porțelan cartilagos și străvezii, pipăit furnicărește-n buricele degetelor agilități obscure, nările se lărgesc lacomose, fremătătoare la izuri cu brizbrizuri, gustul caută bezmetic pipere aprig asmuțite-n cerurile gurii înstelate, umețate divin de salive licăitoare... cînd vedem, auzim, prindem în tact, olfacții și papile celălalt „masiv“ al operei sale, *Les Contes drolatiques*. Ca de obicei, Balzac își schițează cu compasul larg crăcănăt pe planșe iluzorii planuri vaste, rotunde... optimist-demențiale, neducîndu-le pînă la capăt, fie din cauza timpului prea scurt pe care-l trăiește precipitat, febril, zbătut la galben și albuș... și-n final pocnit în moalele sufletului de planturoasă și „dotată“ poloneză Hanska, fie datorită îmbulzelii teribile a celorlalte romane ce se cer foiletonate rapid, gîfit, imperios. Trebuia să închege o sută de povestiri, tranșîndu-le în volume de cite zece bucați macre. Au apărut doar trei serii, în 1832, 1833, 1837. Restul, fragmentariat, rămîne în manuscris. Avem, finisate și publicate, doar 30 de „drolatice“! Destul ca să ne desfătăm copios, lăbărtaț, la gura sobei și-a iubitei ideale, cu savuroasele întîmplări ale unor vremuri vechi, de pomină nostimă și răspomină cruntă, dăruite miștocar, subtil, deșăntat, crinamitar, într-o ortografie fantezistă, buclucașă, dezlănțuită-n invențiuni zbugilite, de nestăpînit copil bătrîn, flămînd de mura împarșivită mustos în rugul verde-al frunzăloaicalor lobate revărn, pofcios la miezul galb al zarnacadelor zimțate, răzlețite-n plăpumi și ponoare, rîvnitor să ridă strașnic, bubuitoar, demiurgic, din foale, din încăperile inimii, din sîngele ficatului și-al splinei, din rinichii pișorcoși, din mațul minților nălucindu-i geniale pampuște duioase, crudale, virginale... pe urmele voioase, bine întipărite în memorie, ale lui

Rabelais. Cînd au apărut, și după aceea, cu o ciudată pudibonderie înscorțoșată de tîmpenie, au fost ocolite de comentariile critice sau pe nedrept diminuate în importanță, zbunguilele și scamatoriile ortografice luîndu-se în deridere, privite ca o bizarerie trilulilistică a autorului tumultuoastaltic, dornic de a se elibera, de a respira vocala și consoana cu pașpe plămîni deodată, de a spune pe șleau socoteala plus daravela, de a se debarasa de pruderii inutile-n catifeaua frazei reiate hăisa, de a-și da uriașa lui măsură de bune. Abia mai tîrziu, și nu de toți, i s-a făcut „dreptate“. Arhaismele slobode sînt pentru Balzacul nostru musculus un mijloc de a se exprima fericit, involburat, neînghesuit de nimeni și de nimic prin colțuri cu liliaci blegiți (nici de semne, nici de semeni cotonogari la gioale!), de a merge sprîncîrnic și haihui, și totodată tacticos, hița-hița, ca pe sticlă, ca pe ață, ca pe fir de căruie lată-n noduri, pînă în pinzele albe și dincolo de ele, de a nu mai fi constrîns de limbajul modern care nu-i permite să-și răspice deschis gîndurile fortofinde de idei mazagazdronice, enorme... Nu numai de un amuzament ar fi vorba, ci și de o îmbogățire infinită, cu semnificații interioare franjuroase, a operei... Mă rog, ne bucurăm de un Balzaculău proaspăt, ușor deocheat, frageloid la literă, impetuos la sentiment și năbădaios cît încape, tulburător de pur în hitroșenia lui păcătoasă, spurcată elegant... și iertată de un Dumnezeu blajin, omenos... Cum devine cu acest necunoscut Balzac? Surprizele se țîn lanț dacă scoțotești veriga mai pe îndelete. Se pare că, odată cu îndepărtarea lui de Touraine, se cam termină și cu frenezia „drolatică“. În *Pléiade* se construiește o minuțioasă listă a lecturilor ce l-ar fi putut influența. Există și un indice geografic al povestirilor. Cu hartă (ca să nu te rătăcești în deșeurile erotice ale narațiunii!) și mai este alcătuit băfos și un glosar al cuvintelor folosite, cu explicații luxoase, delicioase (face să-l citești, pur și simplu e apetisant, promulgă bală!!!). Dar totul este să reușești să intri pîn'la git în sosul textului, să te bălăcești candid-porcește-n el, să-i absorbi suculența rafinată, să te lași gidilat în subsuora estetică de truculența inspirată a unui Balzac dedat la porcărioare delicate, savante...

SEMNAL

Bridie Clark, *Pentru că-și permite*, traducere din limba engleză și note de Ines Hristea, colecția „CHIC“, Editura Polirom, 392 de pagini, 32,95 lei

„Un *Diavolul se îmbracă de la Prada* a cărui acțiune este plasată nu în universul revistelor de modă, ci în acela al editurilor care fac modă.“ („Library Journal“)

„O carte incantată, de un umor diavolesc, care dezvăluie prețul întunecat al eficienței.“ („Publishers Weekly“)

„Calitatea supremă a acestui roman captivant este umorul de cea mai bună calitate: remarcile otrăvite ale lui Vivian și crizele ei de nervi vă vor face să rideți cu lacrimi.“ („Booklist“)

Dacă ați citit *Diavolul se îmbracă de la Prada*, veți recunoaște numaidecît tipul de personaj reprezentat de Vivian Grant, sefa plină de toane și cu o gură spurcată de la Grant Books. Cu toate acestea, Claire Truman decide că postul de editor la Grant Books merită riscul și, ca o dovadă în plus că norocul îi surde, dobindește și un iubit de vis: arătosul Randall Cox III, un tînar în plină ascensiune. În scurt timp însă, Claire devine conștientă de faptul că viața e departe de a fi un basm cu zme: văzută din interior, lumea literară face fișa Ghaza să semene cu un parc natural destinat excursiilor de familie, iar dragostea și succesul de piață nu par să se asorteze cu nici un chip. Rămîne de văzut dacă viața lui Claire va avea, la fel ca unele dintre romanele pe care le publică, un final fericit.

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Cu harta în mână

Mi-am dorit enorm să călătoresc în străinătate și când acest vis de copilărie, adolescență și primă tenețe s-a împlinit în sfârșit (prima „incursiune“ în Europa fiind în 1999, la Budapesta), am simțit că o etapă din viața mea s-a încheiat.

Norocul meu este cel al generației din care fac parte. Spre deosebire de părinții noștri, prinși ca niște cobai îndărătul Cortinei de Fier, noi am avut șansa istorică de a prinde căderea comunismului la o vîrstă a tuturor proiectelor. N-am avut timp să ne blazăm, să ne dezgustăm de propriile noastre vise, n-am „înotat“ decît puțină vreme în acel bazin înămolit evocat de Ion D. Sîrbu în paginile sale amare.

Experiența mea diferă așadar semnificativ de cea a lui Radu Ilarion Munteanu, cu existența lui „cazaniară“ în România Socialistă – din care a evadat înainte de 1989 de vreo două-trei ori, pînă la Bulgaria și Budapesta. Cu toate acestea, îi înțeleg perfect starea de spirit cu care a făcut, în ultimii ani, niște călătorii mai mult sau mai puțin exotice. Cînd te gîndești la Spania, la Italia sau la Japonia, oricîtă imaginație a amănuntelor ai avea, rîmii într-o proiecție livrescă și într-un regim abstract al închipuirii. Cînd ajungi acolo, cînd respiri aerul spaniol și plutești pe apa Veneției, sau te plimbi pe Aleea Chiparșilor din Capri, situația se schimbă în mod fundamental. Analiza, oricît de fină și de subtilă, nu poate prinde farmecul indicibil al acestor călătorii, în care geografie, istorie, cultură, mentalitate, obiceiuri, cotidian pur se împletesc într-o amintire de neșters.

Desigur că fără niște trasee interioare desfășurate în avans și în paralel, aceste călătorii turistice își pierd puțin din halou, din aură.

Oricît aș fi de umanitar și demofil, nu pot spune că înseamnă chiar același lucru călătoria în Italia a unui ins cultivat și sensibil, erudit (cum e Radu Ilarion Munteanu) și drumurile făcute, în aceeași țară, de către un om simplu care muncește acolo.

Unul vede ceea ce altuia îi scapă. RIM percepe și gustă cultura îmbibată în existența spaniolilor, în timp ce conaționalul său sesizează tocmai oportunitățile vitale ale acestei lumi. Cantitatea de plăcere absorbită pe centimetru pătrat de piele vine, nu din autorul acestei cărți de călătorii, nu din satisfacerea simțurilor „primare“, ci din cea a vîzului care interiorizează, nesățios, fotografe minunate ale lumii. Pentru captarea acestora, nimic nu pare prea dificil: nici voiajul cu oribila companie Blue Air (am zburat și eu cu ei o dată, știu ce vorbesc), nici mersul atît de obositor cu autocarul, mii de kilometri, nici raportul întotdeauna nesatisfăcător dintre banii puțini din buzunar și lucrurile frumoase care ar putea, ar trebui să fie cumpărate.

Dar Radu Ilarion Munteanu nu practică o simplă fotografiere a realităților descoperite. Cartea sa are de fapt structura complexă a jurnalului: un jurnal ținut în timp real și altul care reprojecțiază episoadele unei călătorii; un jurnal cu priză directă a întâmplărilor și altul livresc, cu dialoguri subțiri între personajul principal și altele, de extracție culturală. Cu harta în mînă, călătorul nostru are două opțiuni principale: să „flanzeze“ aleator-instinctual; ori să disece „analitic-descifrant“ ceea ce i se oferă. Empatie și raționalism. Fără exclusivisme păguboase, RIM modulează cele două variante, împîcînd, de asemenea, cronologia cu tematica; și ceea ce se vede cu ceea ce „fermentează“ sub fruntea încinsă a turistului.

Discul verii: Paradisul și Peri

Constat încă odată că e greu să găsești, în timpul verii, un disc nou, de suflet; mai ales atunci cînd ești un colecționar înrăit. Dar toată lumea se gîndește la concedii, iar cele mai multe case de discuri își păstrează discurile cu interpreți fețiș pentru toamnă. Excepțiile sînt rare și aparițiile gîndite adesea să însoțească și să stimuleze un festival. Cel de la Salzburg, de exemplu, este acoperit de cîțiva ani buni de casa *Orfeo*, de la München, iar discurile din arhivă apar, de regulă, în august. Festivalul Marthei Argerich de la Lugano sau cel de la Verbier, sponsorizat de *Union de Banques Suisses*, au făcut înțelegeri cu *EMI*, iar discurile cu interpretările alese ale edițiilor precedente sînt lansate în iunie, respectiv iulie.

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată“ (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Între noutățile accesibile la Praga, violonistul Maxim Vengerov, secondat de Lawrence Power, un tînăr violonist de mare talent și care face deja o carieră internațională, a înregistrat pentru *EMI*, cu *Verbier Festival Chamber Orchestra*, un disc Mozart: *Simfonia concertantă și două concerte de vioară*. O înregistrare bună, dar cu un exces de perfecțiune căutată și cu un Vengerov nu tocmai convingător ca dirijor, deci nu un disc excepțional. Unica descoperire este orchestra de cameră a Festivalului de la Verbier, compusă din tineri laureați, absolvenți de conservator, reuniți din cele mai diverse țări ale lumii și care cîntă cu o proșpețime și cu un apetit rar întâlnite.

Am găsit însă în altă parte discul de suflet căutat. Este o versiune, sub bagheta lui Carlo Maria Giulini, a oratorului profan compus de Schumann, *Das Paradies und die Peri*. Rar cîntat în concert, relativ greu disponibil în magazinele de discuri (dar nu și pe Internet), oratoriu reapare acum într-o versiune istorică, în colecția *Archives* a casei germane *Arts*. Doi soliști de excepție dau culoare particulară textului, soprana Margaret Price și baritonul Wolfgang Brendel. Corul și orchestra simfonică a radiodifuziunii italiene din Roma îmbracă totul într-o aură luminoasă,

grație baghetei lui Giulini. Înregistrarea live a concertului a fost captată în 1974.

Paradisul și Peri, oratoriu „romantic“ după precizarea lui Schumann, compus în 1843, este construit pe un text de Thomas Moore ca o feerie „moralizatoare“. Peri, semi-divinitate orientală, este expulzată din Paradis. Întoarcerea îi este refuzată pînă cînd va fi oferit Ingerului gardian „darul pe care Cerul îl preferă tuturor celorlalte“. Fără succes, Peri va aduce din India ultima picătură de singe a unui erou luptător pentru libertate și din Egipt ultima răsulare a unei tinere ce se sacrifică pentru iubitul ei. Porțile Paradisului nu se vor deschide decît la sfîrșitul părții a treia, ce se petrece în Siria, de unde Peri aduce lacrimile de căntă ale unui criminal, la vederea unui copil ce se roagă.

În paranteză fi spus, cum semnalează livretul discului, *Paradisul și Peri* a fost una dintre capodoperele modificate de naștiți pentru a corespunde propagandei epocii: la aniversarea din 1943 a lui Schumann, partea a treia a fost interschimbată cu cea dintîi, astfel ca mintuirea să vină de la picătura de singe a eroului...

Se spune despre oratoriu că este o piesă ca și uitată, în orice caz rar cîntată în ultimele decenii. Pentru mult timp, discul far a fost o înregistrare *EMI* din 1975, cu Edda Moser, Brigitte Fassbaender și Nicolai Gedda și orchestra din Düsseldorf. Astăzi este aproape de negăsit și n-am putut-o asculta. I-a luat locul apoi o înregistrare din 1999, dirijată de John Elliot Gardiner. Alături de ea, foarte competitiv este un alt album, *Supraphon*, cu soprana Karita Mattila în rolul lui Peri. Înregistrarea făcută de Gerd Albrecht are o particularitate ce poate deranja: Corul Filarmonic din Praga, altfel perfect, cîntă în limba chehă. Disponibil este și un disc *Ars Nova*, din 2002, ce poate fi uitat.

Dacă v-am stimulat cumva interesul pentru această reală capodoperă a muzicii vocale, căutați înregistrarea dirijorului Armin Jordan, cu Orchestra Elveției Romande și Corul Pro Arte din Lausanne. O înregistrare originală *Erato*, din 1988, reluată de casa elvețiană *Cascavelle* și care rămîne cea mai echilibrată și, în opinia mea modestă, cea mai frumoasă. Iar dacă nu o găsiți, ascultați înregistrarea istorică sub bagheta lui Giulini, tocmai apărută, a casei *Arts Archives*. O casă ale cărei discuri sînt distribuite și în România. Acesta rămîne discul meu preferat din această vară prea caldușoasă și ploioasă.

PUBLICITATE

Radio România Cultural
CRAPFITI
o interfață a culturilor europene
CRAPFITI
o luptă dreaptă în arena diversității
CRAPFITI
un roman la minut – decupat din istoria cotidiană
CRAPFITI
o emisiune realizată
la **Radio România Cultural**
în fiecare zi
de luni până joi,
de la ora 14:30
CRAPFITI
cu Adela Greceanu și Ioan Budura
fm
Brașov 105 | București 101.3 | Craiova 101.1 | Cluj 101 | Iași 103.1 | Timișoara 100.7

Ce caut eu în viața mea?

FILM

Iulia BLAGA

Nu cred că *Omul-problemă* este un film despre spleenul societății de consum din țările nordice, poate mai degrabă despre spleenul din toate societățile unde există un anumit standard de viață. Însă prefer

să-l văd ca pe un spleen existențialist, pentru că, în ultimă instanță, poți să n-ai un salariu de 10.000 de euro pe lună (nici chiar de 500) și tot să simți că n-ai putea evada din micul tău univers plat.

Lucrul cel mai frumos din acest film islandezo-norvegian – care a participat la mai multe festivaluri după ce a fost selecționat la Cannes în secțiunea „Semaine de la Critique” (inclusiv la TIFF) – este modalitatea prin care figurează tentația lumii din afară, a paradisului pierdut în mod abstract.

Nu ni se spune cum a ajuns eroul, Andreas, în acel oraș și la noua sa viață. De altfel, nici el nu pare să știe. Andreas pare, în schimb, să se acomodeze ușor la noul birou (care este posibil să semene cu cel vechi), semn că poate și „dincolo” tot contabil la vreo cooperativă multinațională fusese.

Scenariul e extrem de vag, văduvindu-ne de informații esențiale. Poate pentru că nu sînt esențiale. De genul: cine e Andreas, ce caută acolo, de unde vine, de ce a acceptat să vină, ce a lăsat în urmă. Probabil că, la alt nivel, aceste întrebări nu sînt relevante. Nici noi nu ne întrebăm de prea multe ori pe săptămîna ce căutăm la locurile noastre de muncă, de ce ne întorcem seara în același apartament, la același/aceeași consorț/consorțată, de ce luăm pline de la aceeași alimentară și așa mai departe. Ce caut eu în viața mea?

Omul-problemă nu e primul și nici cel mai strălucitor film despre jungla de asfalt, despre absurdul lumii moderne,

despre imposibilitatea de a funcționa într-o societate compartimentată și tot mai rigidă, despre neputința de a trăi, dar are un farmec al lui care vine din acel lucru la care vroiam să ajung la sfîrșitul primului paragraf și la care n-am ajuns pentru că m-am luat cu vorba.

Și anume, gaura din zidul unei camere de la demisolul unei clădiri. De acolo Andreas aude muzică și miroase parfumul lumii de dincolo. Care lume nu cred că știe, nici trecătorii care se opresc să adulmece la geam, dar care sigur miroase a adevărat și a viață reală. Miroase însă în ton cu culoarea miroasă pe care Andreas o poate vedea pentru o secundă prin spîrtura pe care cu greu a făcut-o în zid, înainte de a fi tras afară de polițiștii sanitari, care pun ordine în spleenurile deranjate (și care îl vor și expulsa într-un sfîrșit din raiul de asfalt pe care se pare că nu-l merita).

„Aș minca ceva bun, da’ nu știu ce”

Aerul ăsta miroase în mod sigur și a plăcintă, ca cea pe care Andreas o apucă cu mina și o molăie ca un animal lihnit. Deci mie asta mi-a plăcut. Am fost puțin dezamăgită că finalul nu spunea nimic

în plus față de această cealaltă lume. Andreas e aruncat într-o zonă care mai degrabă e nimicul – e frig și viscol și pac, se termină filmul –, dar m-am mai dres cînd a trecut un pic timpul peste film. Căci toți avem ceva din nordicul Andreas și poate că atunci cînd spunem „nu știu, aș minca ceva bun”, ne aducem inconștient aminte de acea lume pe care odinioară am cunoscut-o, dar pe care, dresați fiind, ne-am scos-o din program. Și poate că această lume nu este (doar) lumea de dincolo, cea a lui Doamne-Doamne, unde ne ducem cînd murim, așa cum ne-ar lăsa să înțelegem tunelul de lumină pe care-l vede eroul după ce metrourl trece de citeva ori peste el (nu ce se vede pe ecran e oribil cit zgomotul pe care-l face garnitura lovind trupul).

În ultimă instanță, filmul te lasă să pui cămăși pe o structură vagă și ea, și să îți alegi singur varianta de lume spre care tinde eroul sau tinzi chiar tu prin proiecție. Prin urmare, ce ar putea fi imputare – că e prea vag și uscat, că nu explică – ar putea fi un avantaj și un merit în ochii altora.

Omul-problemă/ Den Brysomme Mannen/ The Bothersome Man, 2006, regia Jens Lien, cu: Trond Fausa Aurvaag, Petronella Barker, Per Schaanning

PUBLICITATE

ARTmania
PREZINTĂ

JETHRO TULL
30 AUG. 2007 PIAȚA MARE, SIBIU

powered by
printcenter.ro

SIBIU
Festivalul Internațional de Film
2007

Partener media: 24 FM JURNALUL săptămânal METALFAN

Organizat de: Institutul Cultural Român

Patronaj: Institutul Cultural Român, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, UNICEF

Parteneri: TVR, S, I&JT, D&D, M&A, G&G, G&L, G&P, G&R, G&S, G&T, G&V, G&W, G&X, G&Y, G&Z

RTU
SUB ÎNĂLȚUL PATRONAJ AL
INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN
CONSILIULUI NAȚIONAL PENTRU COMBATerea DISCRIMINĂRII
SUB EGIDA
2007 ANUL EUROPEAN AL EGALITĂȚII DE SANSE

SO CERES
EUROPA?

INTERNATIONAL ROMANI ART FESTIVAL
31 AUGUST - 6 SEPTEMBRIE TIMINARA ROMANIA
VINERI 31 AUGUST
DANCE TRAUMA, KUITUR SHOCK
SAMBATA 1 SEPTEMBRIE
FANFARA SHAVALE DIN TO PRAJINI
NIGHTLOSERS & ELVIS ROMANO
DUMINICA 2 SEPTEMBRIE
MARIUS MIHALACHE
LUNI 3 SEPT
SHUKAR COLLECTIVE, DJ VASILE
MARTI 4 SEPTEMBRIE
TAMANGO
MIERCURI 5 SEPTEMBRIE
RONA HARTNER, ROMANO DROM
JOI 6 SEPTEMBRIE
FLORIN NICULESCU

intrare libera
www.ira.ro

TVR, S, I&JT, D&D, M&A, G&G, G&L, G&P, G&R, G&S, G&T, G&V, G&W, G&X, G&Y, G&Z

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Între Zdrapți și Chitid

În vara asta doamnelor și domnișoarele din jurul meu au călătorit împrăștiat, cu o freneză parcă mai mare ca în alți ani. Dominique a fost în Tenerife, Magdalena și Pia – în China, Carmen în Noua Caledonie, Ruxandra în Zakynthos, Daciana în Rhodos, Nicoleta în Turcia, Katy pe Coasta de Azur, Ilona la Dubrovnik, Luminița la Barcelona, Snejana în Toscana, Irina la Paris, Marina în Corfu, Dana în Tunisia și Rodica în Cuba. M-am bucurat de bucuria lor și nu m-am lăsat mai prejos. Am umblat de mi-au ieșit ochii nu printr-una, ci de-a dreptul prin trei țări: Țara Hațegului, a Zarandului și a Moților. Ca un făcut, exact pe când le cutreieram împreună cu Delia, adică acum vreo zece zile, a apărut prin presă ideea că e chiar și să stai în patrie și să te cațeri la cetățile dacice, să cauți aur prin Apuseni, să zburzi prin împrejurimile Calanului și Simeriei. Dacă toată snobimea da iama în exotice ca să aiă fiori, ziceau reporterii, face toți banii să ieși din rînd și să vislești contra-curentului în căutare de senzații tari. Așa că patru ziare și o revistă și-au îmbrăcat cititorii la trăiri masochiste unicate, pe urmele a trei din cele șapte minuni ale României, toate în județul Hunedoara. Scria în ele că merită, de pildă, să-ți faci praf mașina și să-ți dai duhul pînă la Costești sau Grădiștea, ca odată ajuns la ruini să rămiți mult de dezamăgite. Dar nimeni și nimic nu ne-a putut opri setea de necunoscut.

Stau și cuget așa: dacă acum un an, cam pe vremea asta, am reușit să scot trei rubricuțe din 10 zile tihnite petrecute în Provence tot cu Delia, cît credeți c-aș putea storcea dintr-o săptămînă trăită la mare turaj în patria zimbriilor? Sincer, simt că așa avea carburant pînă la sfîrșitul anului. Veți zice că poate s-o fi prăvălit senzaționalul peste noi două. Nici gînd. În afara unei scurte toxii-infecții alimentare nu s-a

întîmplat nimic ieșit din comun în cele șapte zile de turism auto-moto și per pedes. Doar un bine copleșitor, stîrmit de o curiozitate ghidușă, ca-n copilărie, de pofta aventurii, ca-n tinerețe, de o bucurie ițită din orice fleac, dar cumva stîmpărată, ca la maturitate, de o melancolie blîndă, ca acum. În fond, ne-am gîndit în timp ce coboram o culme din munții Orăștiei, drumul nostru de-o săptămînă, cu descoperirile și micile lui întîmplări, cu momentele de curaj nebusc, cu ezitățile și renunțările lui, cu tot ce a rămas neîmplinit din teamă sau doar din prea multă prevedere, ne-a recapitulat cumva, ca o metaforă, chiar viețile.

Uau (veți zîmbi pe sub mustăți), iaca și cursul scurt de filosofie la școala populară de artă. Păi, cam da, căci de 17 ani, atunci cînd ajung la *Odiseea*, le spun studenților să țină minte că există și călătoria la capătul cărora nu descoperi doar lumea din jurul tău, ci, mult mai important, lumile din tine. Pe cei mai mulți, povestea îi trăsnește în moalele capului și-i pune pe gînduri, pe unii îi lasă rece, în timp ce mie mi se pare un loc comun. Niciodată în miile de km făcuți în cei 17 ani prin Europa și America nu am simțit că ar fi cazul să filosofez pe tema asta. Am călătorit, m-am bucurat și gata. Acum însă, în păienjenisul de drumuri dintre Hațeg, Boșorod, Râu de Mori, Zdrapți, Strei, Abrud, Colț, Roșia Montană, Crișcior, Chitid, Prisolop, Cămpeni, Orăștie, unele duse la capăt, altele lăsate baltă la jumătate sau chiar aproape de țintă, chestia cu metafora vieții n-a mai sunat banal și fumat. Oare de ce? Dacă mai adaug că totul a început de la un telefon dat de Filip Florian din munții Banatului pe cînd noi abia ce ne instalăm la Hațeg, o să aveți un motiv în plus să deschideți la p. 14 și săptămîna viitoare.

Fetele se întorc la putere (cu soți, copii și tocure)

Dedic acest articol tuturor domnișoarelor de vreo douăzeci și ceva de ani în ale căror dulapuri au rămas părăsiți tenișii cu talpă de 7 cm pe care scrie „Girl Power”. Ei da, nu mai este la modă să crezi că „puterea este a fetelor”. Nici să te îmbraci în trening pentru că așa ești tu. Nici să-ți afișezi prietenia prin inimioare cu „best friends” împărțite în jumătăți complementare. Nici să apari la televizor cu părul vîlvoi și să zici că „fetele vor schimba lumea”. De departe, cel mai rușinos pentru anii 2007 este să ai ascunsă pe mp3 player o piesă cu Spice Girls. Asta pînă recent, cînd Spice Girls s-au reunit și-au anunțat un nou turneu.

Le chema Posh, Ginger, Scary, Sporty și Baby – acum site-ul Spice Girls arată cinci doamne stilate: soții, mame, modele de anorexie sau foste internate la cure de dezalcoolizare. Au trecut mai bine de zece ani de cînd Spice Girls au intrat cu un șut și o limbă scoasă în clasamentele muzicale din toată lumea. Din 1996 pînă la despărțirea din 2001, cele cinci fete au vîndut aproximativ 53 de milioane de discuri, au înconjurat întreaga lume în turnee, au devenit cea mai cunoscută trupă britanică de la Beatles încoace, reușind să cucerească instant și piața americană, una în care formațiile din Europa pătrundeau foarte greu.

Girl Power și o tumbă

Dar adevăratul motiv pentru care trupa a devenit un simbol atît de răspîndit al anilor '90 este acela că a adus pe buzele tuturor ideea de Girl Power. Cîntat de pe tocure și în chicote de fete aflate la o petrecere în pijama, proclamat din spatele unui balon de gumă sau al unei timbe, Girl Power a fost mai mult decât un slogan de marketing. A creat o lume în care fetele se țineau de mînă și credeau în puterea

prieteniei și frumusețea de a fi tu însăși. Sex-appeal-ul era la fel de acceptabil ca și talentul la karate. Fragilitatea era pe picior de egalitate cu exuberanța. În lumea Girl Power, era ok să fii cum ești tu, pentru că așa erau și ele, Spice Girls.

Nu Spice Girls au fost cele care au inventat conceptul de Girl Power – acesta fusese folosit înainte și de Shampoo Girls, o trupă de două fete care pozau în rebele, în timp ce atitudinea atașată conceptului fusese afișată încă din anii '80 de Cindy Lauper și Madonna. Însă în Spice Girls se putea regăsi orice fetiță din curtea școlii, indiferent dacă se juca pe terenul de sport, puneă piedică băieților și ridea de ei sau își unduia lasciv șoldurile

COOLTURISME

Mădălina COCEA

Intr-o fustă neaprobată în totalitate de părinți.

Condimente pentru al treilea val de feminism

Successul lor a ajutat-o pe Xena, prințesa războinică, să fie la modă. Pe Buffy, spintecătoarea de vampiri, să se plimbe prin micile noastre ecrane și să se ia în piept cu cei mai înfricoșătorii monștri. Au avut probabil foarte multe a face și cu succesul desenelor animate *PowerPuff Girls*. După ele, au explodat și alte trupe de fete care au încheiat în clasamente dominația trupelor de băieți (așa numitele boy bands): All Saints, No Angels, M2M, Cleopatra (nu, nu vă obosiți să vă aduceți aminte de ele, majoritatea au dispărut mai repede decât au apărut). Așa se face că au intrat în studiile despre al treilea val al feminismului, unul care nu se mai revarsă asupra lumii prin vocile unor personalități puternice, ci prin cultura pop la care sîntem expuși prin intermediul media – într-un articol despre acest subiect, revista „Time” o alesese drept exponentă pe Ally McBeal, un personaj fictiv.

În lumea post-Spice Girls, conceptul de trupă de fete s-a schimbat. Noile formații, precum Sugababes, Pussycat Dolls sau Atomic Kitten, își afișează sexualitatea ca unică expresie a caracterului feminin și cîntă despre cît de ușor este să calci peste celelalte fete pentru a ajunge la alesiul inimii.

Reunirea Spice Girls a fost primită cu oarecare entuziasm, dar fără prea multă atenție din partea media. Se aștepta ca la turneul anunțat pentru luna decembrie să fie vîndute în jur de 3 milioane de bilete – rămîne de văzut dacă este vorba despre 3 milioane de doamne și domnișoare nostalgice sau viitoare ambasoare ale unui nou tip de Woman Power.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE » VISE (I)

Nu știu ce mi-a venit să mă ridic brusc din pat și să sun. Am sunat cît am putut de mult. Apoi am închis și am mai sunat o dată. Tot lung. Din nou, nimic. Apoi a început să sune celălalt telefon al meu. Am răspuns și mi-am dat seama că la capătul celălalt eram tot eu, care sunasem adineaori, dar de fapt nu auzeam nimic pentru că mai devreme

cînd am sunat nu vorbisem cu nimeni. Apoi a intrat șefa de bloc, foarte supărată, și mi-a zis să nu țin linia de telefon ocupată, fiindcă ea e grav bolnavă și dintr-un moment în altul trebuie să sune la salvare. Și dacă nu reușește să sune la salvare, aia se duc și iau pe altcineva în locul ei, care s-ar putea să nu aibă nevoie de spitalizare, dar salvarea trebuie să-și facă norma, adică trebuie să adune un număr de bolnavi pe oră, divizibil cu 3. Apoi a

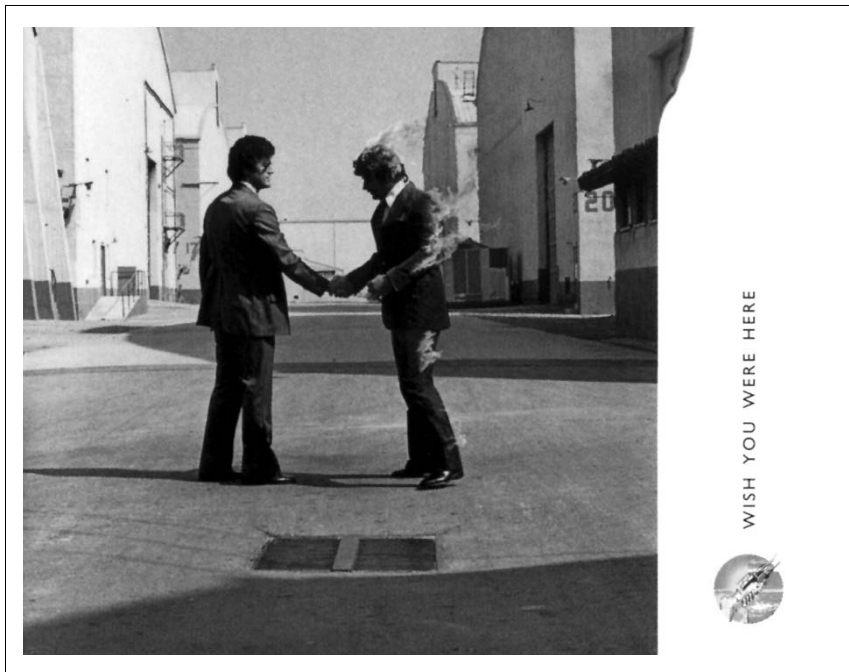
început brusc să plîngă și să spună că nu-i adevărată faza cu salvarea, că a inventat-o, de fapt ea voia să sune la jocurile de cuvinte încruciate de la televizor și dacă nu sună la ora stabilită prin regulament poate pierde un premiu care era o excursie de 4 persoane la Kuala Lumpur, all inclusive. Toate acestea mi le spuse foarte repede, pentru că în timp ce vorbea, eu mă miram cum de pot să țin minte toate chestiile. Apoi mi s-a făcut milă și i-am dat

unul din telefoanele mele. Cînd m-am întors în casă, toată camera era de fapt o piscină și acolo se ținea o petrecere a instalatorilor. Mulți instalatori. Și toți erau numa-n slipi și aveau centuri cu scule și tot felul de chei atîmate. Majoritatea aveau mustață, beau bere și ascultau Led Zeppelin. Unul din instalatori m-a întrebat dacă m-a invitat cineva, și eu i-am spus că aia era camera mea, nu trebuia să mă invite nimeni. Și el, foarte serios, a zis că n-are

cum să fie așa, pentru că din cauza inundației din tavan, camera a intrat în patrimoniul național și este administrată de instalatori, iar pe mine mă costă 160 de lei pe lună abonamentul la piscină dacă vreau să rămîn. Și eu i-am răspuns că știam de inundația din tavan, dar că trebuia să vină cineva miine să verifice și să rezolve problema. La care el mi-a răspuns că n-o să vină nimeni miine, fiindcă absolut toți instalatorii sînt acum la petrecere

și miine vor fi obosiți, așa că eu n-am decît să mă mut dacă nu-mi convine, dar dacă mă hotărîsc, să plec repede pentru că... chiriile cresc încontinuu și peste o lună n-o să-mi mai pot permite să stau nicăieri. Îmi amintesc că m-am enervat foarte tare fiindcă-mi vorbea la pertu, în timp ce eu îi spuneam dumneavoastră. Cred că l-am și injurat, nu mai știu. Și m-am trezit.

BOBO

WISH YOU WERE HERE

Lista mea

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

În copilăriile noastre de oameni serioși, facem câteodată liste cu preferințele în materie de... Dar de ce anume nu?! Cărți, filme, autori, actori (eh, actrițe!), trupe, trupuri ș.a.m.d. Pe această dispoziție de joacă se bazează ierarhiile, „cotele” și chiar valorile.

Dacă topurile de vânzări pot defini precis piramida succesului de public, valoarea în sine nu este garantată de veniturile bănești. Altfel, orice campanie harrypotemkiniană poate să (pre)fabrice un autor oarecare mai valoros decât Cervantes, Tolstoi & Faulkner la un loc, fără să-l punem la socoteală și pe Dickens. Cît despre Joyce, nici nu intră-n calcul, că el și-a văzut *Ulysses* editat prin subscripție publică...

Nu vă mai rețin cu platitudini marketingale. Aș vrea să (vă) propun o selecție de nume, favoritele mele din lungă – prea lungă! – listă a celor care ne-au încântat singurătățile, ne-au albit nopțile și ne-au umplut abisul în care privim zilnic, și nu de pe crestele munților lui Caspar David Friedrich... N-am intenția vreunei valorizări. De altfel, după ani de intimitate cu muzica, n-aș putea să fac diferențieri. Ca și poezia, muzica este o stare de moment, un fel de imobilitate în infinitul dinamic, o dinamică imobilă, sieși îndestulătoare, din care se naște permanent... Dumnezeu știe ce, eu n-am cuvinte să definesc indefinibilul. Cînd, ascultînd Mozart ori Pink Floyd, îți vine să-ți jupoi carnea de pe oase și osîna de pe suflet ca să

ajungi la simburile ce constituie esența (ta) eternă, la ce bun clasamente sau precizări valorice? De-ai a le zic preferințele aleatorii, pretexte de-a atinge Absolutul, Nirvana, Paradisul (cu mențiunea, deloc insignifiantă, că împlinirea cheamă însingurarea).

Așadar:

Pink Floyd – *Wish You Were Here* & *The Wall* & *Animals* & *Dark Side* & *Meddle* & restul, toate; Zappa – *Joe's Garage* & alte vreo 10; Joy Division – *Closer* & *Unknown Pleasures*; Mahavishnu Orchestra – *Inner Mounting Flame* & *Birds of Fire*; Miles Davis – *Bitches Brew*; Depeche Mode – *Construction Time Again* & *Violator*; Sex Pistols – *Never Mind the Bollocks*; Rory Gallagher – *Irish Tour '74*; Santana – *Third*; Tangerine Dream – *Force Majeure* & *Tangram*; Kraftwerk – *Die Mensch Maschine*; Plasmatics – *Coup d'Etat*; Yes – *Close to the Edge*; Megadeth – *So Far, So Good, So What!* & *Countdown to Extinction* & *Youthanasia*; Metallica –... and *Justice for All* & *Master of Puppets*; Canned Heat – *Living the Blues*; Johnny Winter – *Still*

Alive & Well; Eric Clapton – *Slowhand*; The Band – *Stage Fright*; Amon Dull II – *Yeti*; Can – *Saw Delight*; Tiamat – *Wildhoney*; Peter Frampton – *Comes Alive!*; Weather Report – *Black Market & Heavy Weather*; Rush – *Different Stages*; Manfred Mann's Earth Band – *Nightingales & Bombers*; ZZ Top – *Eliminator*; AC/DC – *Back in Black*; Talking Heads – *Stop Making Sense*; Stranglers – *No More Heroes*; Black Sabbath – *Paranoid*; Mike Oldfield – *Tubular Bells*; Jean-Michel Jarre – *The China Concerts*; King Crimson – oarecare; Steve Vai – *Passion & Warfare*; Colosseum – *Live*; Toy Dolls & New York Dolls & Television (cu orice album, toate sînt egale); Marilyn Manson (că-mi place încă Marilyn); Clash – *London Calling* (iar eu n-am ajuns acolo!); Van der Graaf Generator (ca pedeapsă cînd comit boacănile!); Porcupine Tree (fiindcă înregistrează surround, dîndu-ți senzația ca ești în mijlocul orchestrei); Midnight Oil – *Capricornia*; Exploited & Ministry (cînd simt că nu mai suport lumea și-s gata să explodez); Genesis, Gentle Giant, Caravan, Gong, Hawkwind, Camel, U2 (cînd vreau să mă dau cult & elitist); Motley Crue, Kiss, Van Halen, Iron Maiden, Judas Priest (la un fel de bar cu fete); Blackmore's Night (să vă spun de ce?); iar cînd mi-e jale ascult Janis... și blues, blues, blues... Că nimic nu-i mai frumos pe lumea asta decît bluesul, băutura & nevasta! (Uite, dom'le, m-am proștit sau îndrăgostit – fac rimel!)

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Mașinuțele și băieții

Spuneam în episodul trecut că băieții se joacă îndeobște cu mașinuțele în copilărie (iertare, din nou, pentru abuzul de diminutive), chiar dacă, uneori, ei se joacă totuși și cu păpușile.

În schimb, la maturitate, am făcut o adevărată pasiune, iar momentul dat, pentru raliuri, iar lucrul acesta s-a declanșat pe neputșă masă doar din pricina genialității unui pilot: Ayrton Senna. Știu că sună cît se poate de ciudat și că puțină lume va înțelege o asemenea pasiune a mea, dar adoram pur și simplu să urmăresc raliurile ploioase, cu asfaltul ud și lunecos, în care concursa Senna. Era un pilot genial exclusiv pe pistele ude, unde riscul era mult mai mare decît pe pistele uscate, și unde acest pilot mă făcea să simt că viața și moartea puteau fi totuna. Exaltarea mea era cu atît mai limpede cu cît pilotul meu favorit avea structura de învingător muncit: nu era un învingător ca oarecare, un triumfalist de mucava ori de porțelan, ci era un individ care știa că luptă împotriva morții și

pentru viață. Ei, bine, bălăia aceasta a lui m-a fascinat și m-a atins cîțiva ani. Am urmărit stupefăcut, de aceea, rănirea mortală a lui Senna tocmai pe o pistă ca oarecare, deloc udă, fără să înțeleg de ce genialitatea lui a fost înfrîntă atît de sec și fără să accept că moartea vine tocmai de acolo de unde nu te aștepti. Ea, Dînsa, vreau să spun, l-a înșfăcat pe Ayrton Senna nu pe teritoriul în care acesta era stăpîn (acolo nu ar fi avut nici o șansă împotriva lui, tocmai fiindcă Senna o învinsese), ci exact pe felia cea mai plăată a unui raliu, acolo unde pilotul meu preferat lăsase garda jos și fusese surprins descoperit, printr-o moarte oarecare.

După dispariția lui Senna, apetitul meu pentru raliuri a dispărut brusc, ca și cum mi-aș fi pierdut cavalerul de încredere în bălăia împotriva morții. Pentru că asta facem de obicei, cam toată viața: încercăm să evităm moartea, să nu ne gîndim la ea, să o păcălim. Iar atunci cînd nu se mai poate să o sublimăm, sîntem siliți să luăm taurul de coarne și să ne căutăm aliați. Ayrton Senna fusese aliatul meu predilect, simbolic vorbind.

Suplimentul DE CULTURA

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”. Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Cesereanu, Mădălina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Serban Foartă, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Doris Mironescu, Ana-Maria Onisei, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică. Carte: Luminița Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu. Muzică: Victor Eskenas, y,

Dumitru Ungureanu, Răzvan Tuța. Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru.

Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Andreea Archip

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

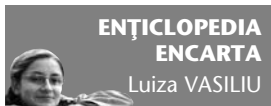
Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cîtorui din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îl aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Luxura

Ar fi, cică, un păcat de moarte. Unul pentru care, dacă te-ncrezi în ce spune Dante, riști să ajungi taman în al doilea cerc al Infernului. I se mai spune, libidinos, „concupiscentă” sau, boieresc, „desfrinare”. Unii își croiesc viața astfel încât să păstreze virginitatea tuturor fecioarelor din lume neatinsă, așa cum fac, de exemplu, scrie Bernanos în *La Grande Peur des biens pensants*, „pastorii prezbiterieni sau metodiști, bine îmbrăcați, bine hrăniți, cu contul lor în bancă și Buick-ul lor, așteptând ca o mai bună organizare a serviciilor de profilaxie venerică și igienă mentală să le facă funcția inutilă”. Iar alții aleg calea cealaltă, instruind trupul tânăr întru deplină desfătare. Ce i-a venit Ențiclopedia să se ocupe de așa ceva acum, în mijlocul verii, nu știu, dar nici nu întreb, pentru că răspunsul ar putea fi de-a dreptul cutremurător. Știu doar că dumneaei îi place să citească scrisorile altora – așa a dat probabil peste o epistolă de la sfârșitul lui octombrie 1832, în care domnului Conte i se mulțumește, cu întîrziere, pentru un dar – „un minunat baston cu mînerul în formă de cap de vultur”. „Am fost foarte ocupat ori foarte trist ori foarte desfrinat, astfel încât n-am avut curajul să scriu”, continuă expeditorul, pe care, ce mai tura-vura, îl cheamă Prosper Méricmé și tocmai a trăit „une histoire de fille”, pe care vrea neapărat să i-o povestească domnului Conte. Vă imaginați probabil, nu e o poveste prea cuminte, dar nici desfrul prea mare: în timpul unei promenade cu vaporajul pe Sena, apare Pauline, o tânără atrăgătoare care-și ceartă amantul infidel, și-apoi sfîrșește în grupul prietenilor lui Prosper. Prilejuindu-i scriitorului niște întrebări rămase celebre în istoria, încă nescrisă, a chestionarelor vitale: „Cum se crisă, în clasele de jos, femeia îi e în asemenea măsură superioară bărbatului? Și de ce, indiferent de proveniența socială, femeile se-nrăgostesc de animalele cele mai nătinge?”. Am început cu desfrul și am terminat cu femeile, ca și cum ar fi vreo legătură între toate astea. Adevărat e doar că Stendhal, citind P.S.-ul epistolei pe care i-a trimis-o prietenul și discipolul său Méricmé, trebuie să fi zîmbit cu indulgență: „Mă tem să nu vă fi scris deja istoria Paulinei. Dacă nu dumneavoastră, atunci sigur lui Jacquemont. Risc un duplicat”. Lucru de care Ențiclopedia este, sper, salvată.

Scorțișoară, zahăr, migdale, semințe de pin etc.

Trecînd peste fetișul meu pentru scorțișoară (acesta fiind, de altfel, și titlul primului capitol al cărții), *Bastarda Istanbulului* (Editura Polirom, 2007, traducere din limba engleză și note de Ada Tănăsă) chiar răspîndește aroma mirodeniilor multicolore din bazarul Istanbulului. Vînzători ambulanți strigînd din toți rărunchii „Mandarine proaspete!”, forfota interminabilă de pe străzile orașului, parfumul stins al cadinelor, rugăciunea de prînz învăluind clădirile și aerul strident-modern al unei tinere femei încă țintuite de tradiție fac parte din farmecul romanului. Și – cei care l-au vizitat o știu – al Istanbulului.

Ana-Maria Onisei

Însă romanul lui Elif Şafak nu e unul de atmosferă, cu toate că nu-i poți ignora descrierile personalizate care tînt în nuanța cosmopolită (în lipsa căreia nu i-am putea pătrunde în spirit) a orașului.

E unul la granița dintre identitate furată și identitate regăsită și care îmbină planuri istorice și planuri personale într-o scriere densă, îndrăzneată și aromată. Altfel spus, în *Bastarda Istanbulului* se întîlnesc două lumi – cea „nouă”, emancipată, și cea a tradițiilor, blestemelor și supunerii, înrădăcinată –, pentru a revela frumusețea alegerilor proprii, dar și tumultul repercusiunilor istorice asupra societății și-a individului „în ansamblu”. Și, deși tentația ar fi (fost) mare, Şafak nu lasă să se strecoare în roman nici urmă de rachiună ori severitate încrîncenată. E subtilă și își ascunde judecățile fine în substraturile poveștii, însă – și asta ca dovadă că nu avem de-a face cu o carte „ușoară” – inteligența asumată a unei fermități-delicate nu a

scutit-o de acuza de „ofensă la adresa identității turce”. (Acuză la care s-a renunțat anul trecut, din lipsă de probe.)

Zeliha răzbuună în gînd și în faptă

Conflictele politice, etnice și genocidul armean din 1915 fac parte din intrigă, doar că dincolo de asta ni se dezvăluie o altă plajă de gînduri și senzații. Purtătoare (ultrafeminină) a tuturor contradicțiilor, Zeliha – personajul principal – răzbuună în gînd și în faptă cutumele care constring: ce poate fi mai răcolitor decât o atee îmbrăcată în culori tipătoare, cu părul lăsat liber și purtînd accesoriul strălucitor, gonind prin Istanbul, pe sub privirile bărbaților și blestemînd cu voce tare ploaia? Insuși acest drum spre a face un avort (Zeliha are 19 ani, e născută și nu se simte vinovată din cauza asta) are toate simbolurile pentru a te pune pe gînduri. Strada care te devorează, apoi privirile iscoditoare și pline de judecată ale femeilor de la clinică,

rugăciunile tinere către ea însăși, delirul provocat de visul vizionar, îmbibat în foșnetul moscheilor, reințoarerea acasă, la o familie eclectică și tradiționalistă care nu înțelege nimic... Acest episod e numai o parte din paradoxurile

Istanbulului de acum. Paradoxuri care se regăsesc, revoltător și duios, în carte și înăuntrul personajului.

Ar mai fi de adăugat doar că autoarea, Elif Şafak, are gîrul lui Orhan Pamuk. Pe bună dreptate.

Amintirile mele din război (2)

Permiteți să raportez: sînt plecat în concediu. Pînă mă întorc înapoi la luptă, o să-mi țină locul cîteva dintre amintirile mele dintr-al doilea război mondial.

Sînt soldat Aldea.

Ei, de moarte n-ai cum să te ferești, dar din război am scăpat, că m-a păzit Dumnezeu. Într-o zi am prins o șpioancă. O rusoaică frumoasă, cu coc mare, parcă o vîd și acum. Trebuia să o ducem, nici nu mai știu unde. Eu și cu soldat Nistor am urcat-o într-un camion mare de război. O păzeam să nu fugă.

Mare noroc am avut. Glumeam cu rusoaica, făceam cu sprînceana la ea. Nu știu românește, dar rîdea întruna. Și-odată a dus mîinile la spate, și-a desfăcut cocul și a scos din el un pistol. Și l-a împușcat pe soldat Nistor. Și-a fugit. Eu m-am aruncat pe burtă, în camion. Dacă eram eu în fața șpioancei, m-ar fi împușcat pe mine. Dar eu am avut noroc. Pe mine m-a păzit Dumnezeu. Atît.

Sînt bunicul mamei mele. Aveam o fată, Catinca, care nu și-a găsit altceva de făcut decât să fie frumoasă. Oamenii gospodari au fete care mai de care mai urfe. A

mea, nu. Și-a găsit ea să fie frumoasă, acum, în vreme de război. Mare necaz!

Cînd au venit rușii, eu am învățat-o cum să se ferească. Am dus-o repede lingă vatră, mi-am mințit mîinile cu funingine și i-am uns toată fața. Apoi am luat un foarfece și i-am slujit pletele. Mai-mai s-o chelesc.

– Așa să stai pînă trec rușii! i-am spus. Să ai grijă să nu te speli niciodată! Să nu care cumva să-ți treacă prin cap să te piepteni.

Ți-ai găsit cine să mă asculte. Nu mai sînt copiii de altădată! Păi, eu, bărbat, nu ieșeam din cuvîntul tatei. Și ea, femeie, mă face de ris.

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

La început, avea grijă de dînsa. Își ciufulea părul, cit îi mai rămăsese, îl ungea cu untură. De două-trei ori pe zi, se dădea cu funingine pe față. Numai că odată, cînd s-a dus la fîntînă după apă, a împins-o păcatul să se spele pe față. Atît i-a trebuit. Doi soldați ruși au ieșit ca din pămînt: – Ooo, krasnaia! Harașo-harașo! Krasnaia! Și de-atunci se țin după curul ei.

Acum un ceas, au venit din nou la poartă. Beți tun, cu mitraliera la umăr. Catinca a fugit în grădină. Cred că s-a ascuns în fin.

Eu m-am urcat aici în pod, ascuns după o coșarcă de lînă. Nenorocii de ruși au cotoabăit prin casă. Au tras focuri de mitralieră în tavan. Cit pe ce să mă ciuruiască. Au vrut să se urce și în pod, dar am avut noroc. N-au găsit scara. Atît doar că au aruncat prin gura podului o grenadă, care a căzut în coșul cu lînă. Cred că de asta n-a explodat. Sau poate că au vrut doar să mă sperie. Nu i-o fi tras cuiul. Mai aștept puțin și, dacă nu explodează grenada, mă dau jos și mă duc s-o caut pe Catinca.

ISSN 1584-8272

9 771 584 827 000 141